

1903/4

187 -

27

27.

A BUDAPESTI
ORSZ. RABBIKÉPZŐ-INTÉZET
ÉRTESITŐJE

AZ 1903 – 1904-iki TANÉVRŐL.

MEGELŐZI:

A GYÁMSÁG
A MÓZESI-TALMUDI JOG
SZERINT

IRTA:

BLOCH MÓZES TANÁR.



BUDAPEST 1904.

Alkalay Adolf és Fia könyvnyomdája, Pozsony.

Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem Könyvtára



Előszó.

Ha Michaelis (Mosaisches Recht II. 137. §) állítja: „hogy gyámokról a mózesi jogban vagy törvényben mitsem mondhat,” úgy: Numeri XXXIV. 18 helyét nem vette észre. Miután az örökkévaló Mózesnek Eleazárt, a papot és Józsuát, Nun fiát megjelöli, hogy ők lesznek majd az ígért földjének felosztói, az isteni törvény azt mondja: וְנָשִׂיא אֶחָד וְנָשִׂיא אֶחָד מִמֵּטָה תִּקְחוּ לְנַחֹל אֶת הָאָרֶץ; minden törzsből vegyetek egy fejedelmet, hogy az országot részei szerint birtokba vegyétek.“ Kérdés, mire való a fejedelmek kineveztetése, hiszen a birtoklásra jogosult férfiaknak a huszadik életévet el kellett már érniök és így magukat és mint család- atyák családjukat is képviselhatték? Ha meggondoljuk azonban, hogy a honfoglalás harczainak hét esztendeje alatt nem kevés családanya halt meg kiskoru gyermekek hátrahagyásával, az elosztásnál az elhagyott, gyámoltalan és segítséget nélkülöző árvákról is kellett gondoskodni, érdekeiket megóvni és az atya helyét náluk betölteni. Ezért hívták meg a fejedelmeket, ők voltak a kinevezett gyámok. Így értelmezi e helyet a talmud is (Kiddusin 42 a.).

Azonfelől furcsa volna, ha az a törvényhozás, mely különös nyomatékkal elrendeli a gyermekeknek az isteni tanban való oktatását, vallási és erkölcsi nevelését, kiskoru árváknak nem viselné gondját és azokat magukra hagyná oktatás, vallás- erkölcsi nevelés nélkül és a bűnnek és romlásnak kiszolgáltatná azokat. Hogyan? Az a törvényhozás, mely a bírónak teljes szigorral meghagyja, hogy az árvákat védelmezze és gyámolítsa és hogy jogukat megóvja, az a törvényhozás,

mely minden alkalommal gondoskodik a testi szükségletekről és az egészség fenntartásáról, könnyelműen eltűrje, hogyan pocskolják el könnyelműséggel, tapasztalatlansággal vagy támadással a kiskorúak örökségét, és hogy kerülnek árvák nyomorba és bajba? Nem! Ez nem képzelhető. A törvényszék a törvényes gyám, és ezen tisztségét helyettesre is bizhatja. A gyámság megokolható tehát a mózesi törvényhozásban és ha ennek különböző rendeletei és a mindennapi élet sokszori eseteiben való alkalmaztatása nem is foglaltatik az írásbeli hagyományban, hanem a szóbeliben, sok mózesi rendelet van, melyeket a tóra csak jelez és hagyomány vagy deductio által a talmud bővebben tárgyal. (Lásd Talmud Chagiga 10 a.) Megjegyzendő, hogy Mendelssohn Mózes a „Ritualgesetze der Juden“ című munkájában a zsidó gyámságijog több szakaszát előadja forrás megnevezése nélkül és a különböző levezetések nélkül; értekezése inkább vázlat. Jelen munka rendszeresen tárgyalja az egész anyagot és egybeveti azt ez idevonatkozó római jogrendeletekkel.

B u d a p e s t, 1904. június havában.

A szerző.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Előszó	I—II.
I. Szakasz: A gyámságról általában	1—6
I. fejezet: A gyámság lényege	1—3
1. §. Forgalom	1
2. §. A gyámság szükségszerűsége	1—2
3. §. A kiskorúság idejének meghatározása	2—3
II. fejezet: Kiskorúak cselekvő képessége és cselekvő kép- telensége	3—6
4. §. Cselekvő képtelenség istentiszteleti intézményekben	3—4
5.—8. §. Kiskorúak tulajdonszerzés és eladás tekintetében	4—6
II. Szakasz: A gyám kirendeléséről	6—15
I. fejezet:	6—9
9. §. Természetes és törvényileg kirendelt gyámok	6—7
10. §. Az atya	7
11. §. Az atya jogai	7—9
II. fejezet: A törvény által kinevezett gyámok	9—11
12. §. Az atya által kinevezettek	9—10
13. 14. 15. §. A gyámságra való képesítés az atya által	10—11
III. fejezet: A törvényszék által kinevezett gyám	11—15
16. 17. §.	11—13
18. §. A gyámságra képtelenek	13—14
19. §. A gyámolt által választott gyám	14
20. §. A gyámság visszautasítása	14—15
III. Szakasz: A gyámság jogkörei	15—24
I. fejezet: A nevelés	15—16
21. §. A testi nevelés	15—16
22. §. Szellemi nevelés	16
II. fejezet: A vagyon kezelése	17—23
23. §. A vagyon átadása a gyámnak	17
24. 25. §. A pénz kezelése	17—19
26. 27. §. Az ingóságok kezelése	19—20
28—31. §. Az ingatlanok kezelése	20—22
32. §. Általános utasítások	22
33. §. A vallásos gyakorlatra való tárgyak beszerzéséről	22—23

	Oldal
IV. Szakasz: A gyámoltért való pörösködés	24–28
I. fejezet: A pörösködésre való jog	24–28
34.–36. §. A gyámoltért mint alperesért	24–27
37. §. A gyám mint a gyámolt helyetti felperes	27
38. §. Egyezség a gyámolt és az ellenfél közt	27–28
V. Szakasz: A gyámság befejezése	28–35
I. fejezet:	28–33
39. §. A befejezés módjai	28–29
40. 41. §. A gyám eltávolítása a gyámságtól	29–30
42.–45. §. A gyámság megszüntetése körüli eljárás	30–33
II. fejezet: 46. 47. §. A gyám kárpótlási kötelezettsége	33–35
VI. Szakasz: Gyámok nagykorúak számára	35–43
I. fejezet: 48–50. §. Általános utasítás	35–38
51. §. A siketnéma	38–39
II. fejezet: Gyámok távollevőknek	39–43
52. §. Foglyoknak	39
53.–55. §. Szökevényeknek	39–42
56. §. A gyám kinevezéséről szóló törvényszéki dekretum formulája	42–43

I. szakasz.

A gyámságról általában.

I. fejezet.

A gyámság lényege.

1. §. F o g a l m a.

Gyámságnak nevezik kiskorú gyermekeknek, kiknek atyjuk elhunyt, gondos megvédelmezésének, képviselőletének és birtokkezelésének tisztségét (אפוטרופוסות, tutela) és a kire ezen tisztséget bizzák, az a gyám. (אפוטרופוס, tutor).

1. jegyzet. אפוטרופוס a talmudban csupán gondnokot is jelent (Kiddusin 42 a), felügyelőt (Kethubot 13 b. V. ö. Aruch : אפוטרופוס. A „gyám“ szó etymológiájáról v. ö. K r a u t : „Die Vormundschaft.“ Göttingen 1835. I. 1. §.)

2. jegyzet. A római jog a tutela mellett másik gyámsági intézményt is ismer, t. i. a curát. A tutela és cura közti különbségről a római jogtudósok véleményei elágaznak, de annyi bizonyos, hogy a tutor az auctoritatis interpositio jogával birt. azaz ha a gyámság alatt álló önként cselekszik és a gyám csupán beleegyezését és szavát adja, az által a gyámság alatt állónak akarathatványulása, mely magába véve nem kötelező, jogerőssé válik. Ezen cselekményt a tutor a gyámság alatt levő jelenlétében, közvetlen annak kijelentése után szóbelileg tartozott megtenni. A curator azonban az auctoritatis interpositio joga felett nem rendelkezett. (V. ö. Dernburg: Pandekten III. 39 §.)

2 §. A g y á m s á g s z ü k s é g s z e r ü s é g e.

Kiskorú gyermekek, kiknek atyjuk elhunyt, testi és szellemi fogyatékoságuknál fogva oly személyre szorulnak,

a ki bizonyos tekintetben az atyát helyettesíti, testileg megvédelmezi őket, gondoskodik szellemi fejlesztésükről és vallás-erkölcsi nevelésükről és vagyonukat kezeli. A gyámság ennél fogva az atyai hatalom szurrogátuma.

3 §. A kiskorúság idejének meghatározása.

Kiskoru a fiú tizenhárom év és egy napos koráig, a leány pedig tizenkét év és egy napos koráig. Ezen időig a fiút קטן-nak (kicsiny), a leányt קטנה-nak (kicsiny) nevezik. Ha azonban a löntnevezett kort elérték és ha egyuttal a nagykorúság testi jeleit is birják, ugy nagykoru a fiú (גדול) és a férfiak osztályába soroltatik (איש) és csekély kivétellel nagykoru, önálló férfiúnak tekintik. A leányt azonban, a kinél tizenkét éves és egy napos korában a nagykorúság testi jelei is mutatkoznak, נערה (leány)-nak nevezik, érett ugyan de nem teljesen nagykoru, hanem kiskorunak tekintik. Még hat hónap és egy nap elteltével lép a leány a teljesen szabad hajadonok sorába (בוגרות). Ha a leánynál a סימני נערות (érettség jelei) a határozott időre nem mutatkoztak, noha a סימני אילנות (a megfogamzásra képtelen) mutatkoznak is, huszadik életévéig jogilag az éretlenek osztályába tartozik. Ha azonban ezen idő alatt, vagy még a huszadik évben mutatkoznak a סימני נערות, ugy érett a leány (נערה, גדולה) és hat hónap után (בוגרות) önálló, nagykoru. Ha azonban még a huszadik életévben sem mutatkoznak a סימני נערות, hanem ellenkezőleg סימני אילונית, a leány nagykorunak tekintendő. Ha végre a huszadik életévben sem סימני נערות, sem סימני אילונית nem mutatkoznak, akkor a leány harminczöt éves és egy napos koráig kiskorunak (קטנה) tekintendő; azon időtől fogva pedig még סימני נערות vagy סימני אילונית nélkül is teljesen nagykorunak (בוגרת אילנות) tekintendő.

Fiút, tizenhárom éves és egy napos korában legtöbb esetben teljesen nagykoru és önálló (איש) férfiúnak tekintenek, ha mutatkoztak az érettség jelei, סימני גדלות. Ha ezek azonban nem mutatkoznak, ugy kiskoru (קטן) marad tizenkilencz éves és kilencz hónapos koráig, még ha az impotencia jelei is (סימני סרים) mutatkoznának. Ha ezen kor elérése után

nem mutatkoztak teljesen a סימני גדלות, és csak a סימני סרים egyike mutatkozott, úgy impotensnek סרים tekintendő és nagykoruvá lesz. Ha azonban a jelek mindkét neme hiányoznék, akkor csak harminczöt év és egy napos korában lesz nagykoruvá¹⁾.

J e g y z e t. Rómában eredetileg az érettek puberesnek tekintettek a toga virilis felvételével, a hol ezenkívül még tekintetbe jöttek a szokás, a család véleménye, az individuális polgári és szellemi érettség az időpontot illetőleg. A prokulejanusok és utánuk Justinianus a bevégzett tizennegyedik év mellett döntöttek mint megállapított életkor mellett. Nők régtől fogva a 12. év betöltésével lettek nagykoruak. (Dernburg: Pandekten I. 53. §).

II. f e j e z e t.

Kiskorúak cselekvő képessége és cselekvő képtelensége.

4. §. Cselekvő képtelenség istentiszteleti intézményekben.

I. Mindazon istentiszteleti intézményeknél, melyeknek gyakorlása határozott számú férfiszemélyt igényel, kiskorú mint személy, mint איש nem jöhet számba; így pl. a nyilvános istentisztelet megtartására igényelt tíz férfiú számánál²⁾, vagy a közös asztali imához szükséges három személy számánál. (ברכת המזון³⁾).

II. A kiskorú a vallási törvények teljesítésére nem köteles. Az atyának kötelessége ugyan a kiskorut tanítás és jó

¹⁾ Talmud Niddah 46 a, 47 a és b és többször. Maimuni: Isót 2. f. Eben Haézer 155 f. 12. 13. §; 172. f. 5. és 6. §. V. ö. R. Áser responzumait 16. f. 1. §.

²⁾ Megilla 23 b. Maimuni Tefilah 8. f. 4. §. Lásd Kesef Misnah. Órach Chájim 55. f. 1. §; V. ö. u. o. 4. §.

³⁾ Berákhót 45 a. Csak hogy ez esetben elegendő a tizenkét éves kor, ha az érettség testi jelei is mutatkoznak, és ha a kiskorú tudja, hogy kihez fordul imájában. (L. Tószafot. Berákhót 48 a ולית kezd.) Maimuni felfogása szerint 7 vagy 8 éves kor is elegendő, ha a gyermek tudja, hogy kihez imádkozik. (Berákhót 5. f. 7. §.) R. Móse Iszerlin és Órach Chájimban (199. f. 10. §.) úgy dönt, hogy kiskorú egyáltalában képtelen a számot kiegészíteni, a míg túl nem lépte a tizenharmadik évet.

példaadás által a vallási szabványok gyakorlására nevelni és buzdítani, (מצות חינוך)¹⁾, de a kiskoru maga nem visel felelőséget.

III. Mivel a kiskoru a vallási kötelességek teljesítésére nem köteles, ugy nem is képes vallási cselekedetet mások helyett gyakorolni, hogy azokat a személyes cselekvés alól feloldja, így pl. nem lehet előimádkozó²⁾, stb.

IV. Epugy nem használható a kiskoru felhatalmazással bíró küldöttnek (שלח), ugy hogy az általa végrehajtott cselekedet nem vehető olyanba, mintba azt a felhatalmazó (משלח) végrehajtotta volna;³⁾ így pl. nem adhatja át a férj nevében a feleségnek a válólevelet, stb.

5. §. Kiskoruk tulajdonszerzés és eladás tekintetében.

Kiskoru árvák ingóságok vétele, eladása és elajándékozása tekintetében, ha valamely oknál fogva nincs gyámjuk, korukat illetőleg három korszakra osztatnak, még pedig a születéstől a hatodik évig terjed az első korszak, a hatodik évtől a tizenkettedikig a második és innen a huszadik életévig a harmadik korszak.⁴⁾

6. §. Folytatás.

Az első korszak alatt a kiskoru másnak semmit sem adhat, de más személyek háríthatnak reá ajándékozás útján tulajdont egy harmadik közvetítésével, aki a gyermek javára végrehajtja a törvényszerű megszerzési aktust (קניין). Ez esetben a gyermekre mindjárt születése után hárítható tulajdon.⁵⁾ Ha azonban a tulajdonjog közvetlen a gyermekre hárítandó, ugy az csak akkor bir jogérvénnyel, ha a gyer-

¹⁾ Szukkah 42 a.

²⁾ Megilla 2, 4 a. Órach Chájim 53. f. 6. és 10. §§.

³⁾ Kiddusin 42 a és sokszor קטנים לאו בני שליחות נינהו.

⁴⁾ Gittin 65 a.

⁵⁾ Baba Batra 156 b. Maimuni. Zechija 4. f. 8. §. Chósen Mispat 243. f. 19. §.

mek annyira fejlett, hogy meg tudja különböztetni egymástól az értékes és értéktelen tárgyakat.¹⁾ (צורר וזרקו אנה ונטלו)

7. §. F o l y t a t á s.

A második korszakban, azaz a hatodik évtől kezdve szellemileg fejlett gyermekeknek és a tizedik évtől kezdve kevésbé fejlett gyermekeknek (פעוטות), jogukban áll ingóságokat vásárolni, eladni és elajándékozni.²⁾ Ingatlan javakat azonban a kiskoru, még ha üzleti ismeretei teljesen tökéletesek volnának is, nem képes nagykorúsága elérése előtt eladni vagy elajándékozni, még oly földeket sem, melyeket nem öröklés, hanem ajándékozás útján kerültek birtokába.³⁾

Ingatlan javakat azonban, melyeket atyjától vagy más rokonától örökölt, csakis huszadik életéve elérése után és az érettség jelei vagy az impotenczia megjelenése után adhat el. Ha azonban sem az egyik, sem a másik jelei nem mutatkoznának, ugy kiskoru marad (קטן) harmincz éves koráig és addig nem áll jogában az öröklött birtokok eladása.⁴⁾ Elajándékozni azonban még az öröklött birtokokat is joga van tizenhárom éves és egy napos korában, ha az érettség jelei láthatók.⁵⁾

8. §. F o l y t a t á s.

Az 5., 6. és 7. §§-ban felsorolt jogok csak akkor érvényesek, ha a kiskorunak nincs gyámja; ha azonban van gyámja, akkor annak szószerinti beleegyezése nélkül nem áll jogában eladni vagy elajándékozni sem ingóságokat, sem in-

¹⁾ Gittin 65a. Maim. Zechija 4. f. 7. §. L. Maggid Misnah-t gazdátlan dolgok ajándékozása és megszerzése közti különbséget illetőleg, (מציאה és הפקר) Ch. M. 243 f. 15. §; .V. ö. Szifszé Kóhent a helyhez, aki nem tesz különbséget ajándék és gazdátlan dolog közt.

²⁾ Gittin 59 a. Maim. Mechira 29. f. 6. §. Ch. M. 235. f. 1. §.

³⁾ Baba Batra 155 b. Gittin 65 a. Maim. Mechirah 29. f. 6. és 12. §§. Ch. M. 235. f. 1. és 8. §§.

⁴⁾ Gittin 65a., Baba Batra 155 a. b. Maim. f. i. h. 13. és 15. §§. Lásd Maggid Misnah 13. §. Ch. M. 235. f. 9. és 11. §§.

⁵⁾ Baba Batra 155 b., 156 a. Maim f. i. h. 14. §. Ch. M. 235. f. 10. §.

gatlanokat; saját akaratából kifolyó cselekedetei érvénynyel nem birnak.¹⁾

J e g y z e t. A római jogban a kiskorúak gyámságához egy másik korgyámság is szegődött, mely az első érettségi tutela kibővítésének vagy szurrogátumának tekinthető, t. i. a cura minorum vagy gyámság érett, de még nem nagykoru személyek fölött. A nagykorúság a huszonötödik életév befejezése után következett be, azaz az élet első negyedének befejezése után (ennek legnagyobb tartama gyanánt 100 évet vettek.) Tutor vagy curator nélkül sem az éretlen, sem a kiskorú tulajdonát el nem adhatta, fizetéseket sem fogadhatott el, pörököt nem viselhetett. Az érettek fölötti gyámság pontosabb törvényeiről és a különböző változásokról, melyeken e törvény az idők folyamán átment, lásd Kraut: „Das Recht der Vormundschaft“ I. kötetét 14. §.

II. szakasz.

A gyám kirendeléséről.

I. fejezet.

9. §. Természetes és törvényileg kirendelt gyámok.

A gyámokat felosztják:

I. olyanokra, kik természetszerűleg hivatottak a kiskorúak védelmezésére és helyettesítésére és

II. olyanokra, akiket a törvény nevez ki. Előbbiekhez tartozik első sorban az atya, utóbbiakat pedig kinevezi:

a) az atya végrendeletében vagy általában utolsó intézkedésében;

b) a törvényszék (בית דין), ha az atya nem rendelt ki gyámot;

c) maguk a kiskorúak azok sorából, kikkel szemben különös szeretettel és bizalommal viseltetnek; csakhogy ez esetben a törvényszéknek meg kell győződnie arról, hogy az,

¹⁾ Kethubot 70 a. Maim. Mechirah 29. f. 7. §. Ch. M. 235. f. 2. §.

akit a kiskorúak gyámnak választottak, minden tekintetben megfelel ezen hivatalnak és hogy méltó a beléje helyezett bizalomra.

10. §. A z a t y a.

Amíg az atya él és szellemileg normalis, ő kiskorú gyermekeinek természetes gyámja, még pedig sokkal nagyobb birtokában a jogoknak és kötelességeknek, mint más, a törvény által kirendelt gyám. Az atya kötelessége gyermekeit nagykorúságukig táplálni és mindazzal ellátni, ami az élet fenntartására és a szellemi és testi fejlődésre szükséges. Nem csupán az a kötelessége, hogy ellássa őket étellel, itallal, ruházattal és lakással¹⁾, hanem az isteni tanban való oktatásukról is köteles gondoskodni,²⁾ s szoktatni őket arra, hogy a vallás szabványait betartsák,³⁾ és alkalmat adni erre (מצות חינוך הבן), hogy előkészítse a jövőben való boldogulásukat. Azonfelül köteles őket a polgári élet számára előkészíteni, fölnevelni őket oly élethivatás és foglalkozás számára, mely legcélszerűbben megfelel képességüknek.⁴⁾

11. §. A z a t y a j o g a i.

Az atyának jogában áll engedetlen gyermekeit, ha a figyelmeztetések eredményteleneknek mutatkoztak, korukhoz képest megbüntetni; de a büntetésnek szeretetteljesnek kell lennie, hogy a javítás célját elérje.⁵⁾

Míg a gyermek az atyai asztalnál nyeri élelmezését, addig mindaz, amit a gyermek akár keze munkájával (מעשה ידיו), akár szerencsés véletlen folytán, akár gazdátlan dolgok (הפקר מצויה) jogerős tulajdonbavétele által keres, az őt tápláló atya korlátlan birtoka, még akkor is, ha a gyermek éretté lett.⁶⁾

¹⁾ Kethubot 49 b. Maim. Isut. 12. f. 14. §. Eben Haézer 71. f. 1. §.

²⁾ Kiddusin 29 a; Szukka 42 a; Maim. Talmud Tóra 1. f. 16. §. Jóre Deáh 245. f. 5. §.

³⁾ Szukka 42 a. Maim. Cziezisz 3. f. 9. §. Tefilin 4. f. 13. §. Órach Chájim 17. f. 3. §. 37. f. 3. §. V. ö. Talmud Nazir 29 a.

⁴⁾ Kiddusin 29 a.

⁵⁾ Jóre Deáh 240. f. 20. §. 245. f. 10. §. Lásd Talmud Makkot 8 b.

⁶⁾ Baba Meczia 12 a. Kethubot 46 b. Maimuni Gezela Veabéda 17. f. 13. §. Ch. M. 270. 2. §.

Oly javak azonban, melyeket más személyektől kap ajándékképen, vagy melyeket anyai ágról való nagyatyjától örökölt, a kiskoru tulajdonát képezik még akkor is, ha az atya táplálja; azonban az atya gondnoksága alatt vannak.¹⁾

A leányokat illetőleg az atyának jogában állott, azokat férjhez adni, míg a בוגרות korát (12 év, 6 hónap és egy nap) el nem érték²⁾, és érettségükig (12 év és 1 nap) szolgálóknak eladni (אמה העבריה). Ha az érettség korát elérték, szabadok lesznek és annak előtte is rendelkezésükre áll több eszköz szolgálatauk elhagyására.³⁾

Jegyzet. A régi Rómában a gyermek személye föltétlenül alárendeltetett a családatya hatalmának; s így jogában állott a gyermek eladása is. A legifjabb római jogban ebből csak a családatyának mérsékelt büntetés és az újszülöttek nyomor miatt való eladási joga maradt meg. (Pandekták III. k. 69. l. 36. §.) Ha a családatya eme természeteszerü gyámságát közelebbről megvizsgáljuk, úgy általános szabálynak találjuk, hogy a védelemre szorulók mind (pupillek, asszonyok, meg nem születettek, kiskorúak, örültek, távollevők), a mennyiben még függő házi viszonyban volnának, csakis a családatya potestas alá vannak rendelve és hogy ezen hatalom mellett más gyámság nem is képzelhető. Ez a hatalom sem tutela, sem curatio, hanem potestas és különbözik a tutelától és curatól.

1. Tutela alatt csak védtelenek állanak (kiskorúak és asszonyok), cura alatt csak cselekvő képtelenek (meg nem születettek, pupillek, kiskorúak, örültek, távollevők). A házi hatalmak azonban a védekezni tudó és cselekvőképes házalattvalóra is vonatkoznak, akik a gyámság semminemü módjára nem szorultak.

2. A tutornak joga és kötelessége, a védelmére bizott cselekedeteit az auctoritas által meg az ellen is hatható-

¹⁾ Ch. M. 270. 2. §, lásd Meirat Enájim. 8. sz.; V. ö. Ében Haézer 37. f. 1. §. Chelkat Mechókek 1. sz. és Bét Sámuel 1. sz.

²⁾ Deuter. XXII. 16. Kiddusin 41 a.; lásd Tószafot k. אסור, Kethubot 46 b., Maim. Isut. 3. f. 14. §. Ében Haézer 37. f. 1. és 7. §§.

³⁾ Exod. XXI, Kiddusin 14 b. és köv.

sakká tenni. Ezzel szemben nem adhatja jussusát, azaz nem használhatja a gondjára bizottakat oly eszközöknek, kiknek cselekedetei őt magát köteleznék. Epen ellenkező a tény a ház uránál. Ez valamennyi alárendeltjének adhat jussust, de még a nagykoruak ügyeihez sem adhat auctoritast.

3. A gyám képviseli gyámoltját aktive és passzive, azaz a gyám ügyleteiből a gyámoltnak vagy ellene utiles actionest adnak. A családanya ellenben nem képviseli a szubjektust, hanem ellenkezőleg az utóbbi képviseli az előbbit cselekvőleg és szenvedőleg; cselekvőleg már a régi polgárjog szerint azáltal, hogy számára keres és őt gazdagítja; szenvedőleg a praetori jog szerint, ha a családanya nyilvánvalóan vagy hallgatagon kinyilatkoztatja, hogy obligáltatni akarja magát a szubjektus által. Ez okból ezen utolsó pontban a szubjektus személyes cselekvő képessége nem jön tekintetbe, mert a családanya kötelezettségének oka saját beleegyezésében rejlik, a miért is a családanya egy kiskoru rabszolga vagy fiú, vagy rabszolganő vagy leány ügyletei által obligáltatik, noha általános szabályok szerint egy nemi tutor auctoritása kellene hozzá.

4. A gyám a gyámolt vagyonát idegen birtok gyanánt kezeli, azaz leszámol róla annak. A családanya tulajdonul bírja azt, amit a szubjektus érettsége esetén vagyonának mondana, és tetszése szerint használja. Még a későbbi jogban is, amelyben családgyermeknek saját vagyonnal birhatnak, mely atyai kezelés alatt áll, az atya nem köteles elszámolni, mivel kötelező viszony közte és fia közt el nem képzelhető. (V. ö. Rudorf: Die Vormundschaft. I. k. 24. §.)

II. fejezet.

A törvény által kinevezett gyámok.

12. §. Az atya által kinevezettek.

Atyai hatalma folytán jogában áll az atyának kiskoru gyermeke mellé, ha ez halála folytán megszabadul hatalma alól és védtelenné válik, gyámot kinevezni, még pedig jogérvénnyel bíró végrendeletben, vagy szóbeli nyilvánvaló rendel-

kezéssel. Ezen, az atyától kinevezett tutor neve אפוטרופוס¹⁾ שמינהו האב, ellentétben a törvényszék által kinevezettel, kinek neve אפוטרופוס שמינהו בית דין.

13. §. A gyámságra való képesítés az atya által.

Az atya korlátlan a gyám megválasztásában; tetszése szerint bármely személyt, ki bizalmát bírja, kinevezhet kiskoru gyermekei mellé gyámnak; még asszonyok, rabszolgák és kiskoru gyermekek sincsenek ez alól kizárva.²⁾ Épügy reábizhatja feleségére, vagy kiskoru fiai egyikére, vagy más származékaira többi kiskoru gyermekei jószágainak gazdálkodását.³⁾ Két vagy több gyámot is kirendelhet.⁴⁾

14. §. Folytatás.

A gyámnak kinevezése az atya által olyan jogerejű, mint az örökhagyó többi végrendeletbeli intézkedései vagyona fölött,⁵⁾ sőt jogában van elrendelni, hogy a kiskoru gyermeknek saját kezelésbe adják ki örökségét, anélkül hogy egyáltalában gyámot rendelne ki.⁶⁾

Jegyzet. Római jog szerint is első sorban az atya joga és kötelessége kiskoru gyermekének, azon esetre, hogyha halála folytán hatalma alól felszabadul, érvényes végrendeletben vagy végrendeletileg megerősített kodicillumban tutort nevezni ki. Asszonyokat azonban, az anya és nagymama kivételével, nem lehetett gyámokul kinevezni. Az anyát és nagymamát is csak akkor, ha nem mentek újból férjhez. (Pandekták II. k. 45.)

¹⁾ Gittin 52 a.

²⁾ Gittin 52 a, Maim. Nachlót 10. f. 6. §., Ch. M. 290. f. 1. §.

³⁾ Baba Bathra 131 b. Maim. Zechija Umatanah 6. f. 2. és 4. §. Ch. M. 246. f. 4. és 12. §§ Eben Haézer 107. f. 1. §. Lásd Chelkat Mechókek. 2. és Beth Sámuel 3.

⁴⁾ Ch. M. 246. f. 12. §. Eben Haézer 107. f. 6. §. Ha az örökhagyó feleségét nevezte ki gyámnak, és ha az utólagosan férjhez ment, úgy a törvényszék azt felmenti a gyámság alól és más gyámot rendel ki. (R. Áser responsumai. Tur Eben Haézer 107. f.).

⁵⁾ R. Áser 62. resp.

⁶⁾ Maim. Nachlót 10. f. 6. §. v. ö. Maggid Misna a helyhez Ch. M. 290. f. 1. §.

15. §.

Az atyától kirendelt gyám nemcsak az, akit az atya világosan kinevez annak, hanem az is, aki mellett megnyilatkozik a végrendeleti intézkedés szelleme, hogy az örökhagyó akarata volt, hogy ő legyen a gyám. Így pl. ha több, örökségre jogot bíró gyermek hátrahagyásánál az atya azok egyikét teszi meg egyedüli örökösének anélkül, hogy a többi gyermeknek örökrészt hagyna, vagy ha feleségét teszi meg hagyatéka egyedüli örökösének, miáltal összes gyermekeit megfosztaná az örökségtől és a szegénységnek kiszolgáltatná, ily esetekben a végrendeletnek nem a betüje, hanem a szelleme vendő tekintetbe, hogy az örökhagyó nem a tulajdonjogot, hanem csak a vagyon kezelését ruházta a fiúra vagy az özvegyre, hogy azok megtisztelve érezzék magukat és hogy a többi gyermek nagyon tisztelje őket és rendeleteiket kövesse pontosan¹⁾).

III. Fejezet.

A törvényszék által kinevezett gyám.

16. §.

A törvényszék a mózesi-talmudi jog folytán atyja az árváknak *בית דין אביהון של יתומים*²⁾ és ha a természetes atya nem nevezett ki gyámot, törvényből kifolyó joga és kötelessége a törvényszéknek, a kisdedek neveléséről, fenntartásáról és védelméről gondoskodni és vagyonukat kezelni és megőrizni és ezen célból gyámot kirendelni³⁾ és sem az árvák anyjának, sem pedig az atyai vagy anyai ágról való rokonoknak nincs jogukban a törvényszék választása ellen kifogással élni.⁴⁾ A törvényszék közvetlenül is lehet ugyan gyám, de a gyámsággal számos oly teendő jár, mely sok időt és fáradságot vesz igénybe és gyakran oly dolgok is,

¹⁾ Gittin 14 a; lásd Tószaf. *כהלכתא*, Baba Bathra 131 b. Maim. Zechia Umatána 6. f. 4. §. Ch. M. 246. f. 12. §. Eben Haézer 107. f. 31. §.

²⁾ Gittin 37 a, l. *רשי* a helyhez Baba Kamma 37 a.

³⁾ Kiddusin 42 a, stb. Maim. Nachlóth. 10. f. 4. §., Ch. M. 290. f. 1. §.

⁴⁾ R. b. Aderet (*רשב"א*) resp.

melyek törvényszéki ítéletre szorulnak, és szükségessé teszik az árvák képviseltetését az pedig nem engedhető meg, hogy a bíró egyuttal az egyik fél képviselője is legyen, azért gyámot kell kirendelni, a törvényszék pedig a főgyámságot képviseli.¹⁾

17. §.

Ha az örökhagyó nagykorú és kiskorú gyermekeket hagyott hátra, a nélkül, hogy felosztotta volna köztük a vagyont és a nélkül, hogy gyámot rendelt volna ki, ha az örökösök egyike megtagadja a felosztást, akkor a nagykorú fiúk egyike vagy többen közülük tartoznak az örökséget mindaddig valamennyi gyermek javára kezelni, míg mindnyájan nem lesznek nagykorúak, és a törvényszék nem nevez ki gyámot. A törvényszék csupán arról gondoskodik, hogy a kezelés becsületes és czélszerű legyen. Ha azonban a nagykorú örökösök megkövetelik a felosztást, a törvényszék tartozik a kiskorú gyermekek mellé gyámot kirendelni és a hagyatékat megbecsültetni és a gyám által való felosztásról gondoskodni, akinek kötelessége gyámoltjai számára megfelelő jó részeket nyerni és a rájuk eső javak czélszerű gazdálkodásáról gondoskodni.²⁾

J e g y z e t: Kómában a gyámság sokféle fejlődési fokot ment keresztül. Eredetileg a kiskorúak tutelája csupán család-ügy volt, később állam-ügyggyé lett. Gyámok (tutores legitimi) a régi időben a gyámoltnak csak agnatusai és patronusa lehettek, tehát családbeli társai. Azután a tutela testamentaria következett a gyámolt családtyjának végrendeletéből kifolyólag. Ez is a családjogba tartozott, noha már más jelleggel bír. Csak a lex Atilia rendelte el a tutornak a felsőbb hatóság által való kinevezését még pedig csupán

¹⁾ R. S. b. Aderet 974. resp. Ch. M. 290. f, 1. §. v. ö. R. Niszim Kiddusinhoz 42 a, Darke Móse Ch. M. 289. f. és 290. f. 1. §.

²⁾ Kiddusin 42 a, v. ö. Tószafot kezd. יְתוּמִים, Kethubot 100 a; v. ö. R. Áser a helyhez; Maim. Nachlóth 10. f. 4. §., l. Maggid Misna a helyhez; Ch. M. 289. 1. §. Hogy milyen legyen a felosztás és jogukban van-e a kiskorúaknak a nagykorúságuk elérése után a felosztás ellen óvást emelni, v. ö. a f. i. helyeket.

oly esetekben, ahol különben a tutor hiányzott. Rendkívüli volta már abból is látszik, hogy a praetor a tutor atilianust csupán a néptribunok többségének hozzájárulásával nevezhette ki. Később a provinciákban hasonló esetekben a ki nevezést a provinciái helytartókra bízta. A császárság idejében az extra ordinales tutorokat a magistratus nevezte ki. (Pandekták III. k. 39.)

18. §. A gyámságra képtelenek.

Míg az atya a gyám megválasztásában teljesen korlátlan (11. §.), addig a törvényszék által való megválasztásból többben kizáratnak, u. m.:

1. Asszonyok, mert ezeknek rendszerint nincs meg a szükséges képességük és erejük, hogy a gondjukra bizott gyámoltat kellőképen képviseljék és annak érdekeit megóvják¹⁾

2. Rabszolgák, mert kevésbé megbízhatók.²⁾

3. Kiskorúak, mert hiányzik akaraterejük és szellemi képességük³⁾.

4. Idioták (עם הארץ), mert becsületességük annál kevésbé megbízható, mivel teljes tudatlanságban leledzenek és teljesen lelkiismeretlenek és mert a gyámság igen sok időt és fáradságot igényel, a vagyon kezelését pedig inkább saját mint gyámoltjuk előnyére fordítanak⁴⁾.

Egyáltalában kötelessége a törvényszéknek, csakis olyan egyént nevezni ki gyámnak, akinek kifogástalan becsületességét, önzetlenségét és jellemzilárdságát mindenki ismeri és ezekhez kétség nem fér, és aki ért az árvák érdekeinek méltó képviseléséhez és vagyonuk haszonnal járó kezeléséhez.⁵⁾

1) Gittin 52 a, Maim. Nachlóth 10. f. 6. §. Ch. M. 290. f. 2. §.

2) F. i. h.

3) F. i. h.

4) Peszachim 49 b. ששה דברים נאמרו בעם הארץ ואין ממניי אותן; אפטרופוס על היתומים; lásd רש"י a helyhez, Maim. Nachlóth 10. f. 6. §.; l. Maggid Misna; Ch. M. 290. f. 4. §. v. ö. Meirat Enájim 6.

5) Maim. Nachlóth 10. f. 6. §. Ch. M. 290. f. 6. §. בודקין על אדם נאמן ואיש חיל ויודע להפך בזכות היתומים וטוען טענתם ושיש לו כח בעסקי העולם כדי לשמור נכסים ולהרויח בהן ומעמידו אותו על הקטנים. Lásd Ketubót 109 b.

5. Ha a hagyaték ingatlanokból áll, akár földekből akár házakból, és ha az örökösök végrehajtották a felosztást, a törvényszék a kiskoru örökségére igényttartó rokonainak egyikét sem nevezheti ki gyámul, mert attól lehetne tartani, hogy a gyám a gyámoltnak birtokait vagy azoknak egy részét eltulajdoníthatná azon ürügy alatt, hogy az az ő örökségét képezi¹⁾).

Ha azonban a hagyaték pénzből vagy más ingóságokból áll, úgy a törvényszék még az örökségre igényt tartó rokonok közül is választhat gyámot a 22. §-ban felsorolt rendeletek mellett, sőt hasonló megbízhatóság mellett a rokon inkább jön tekintetbe, mint az idegen²⁾).

19. §. A gyámolt által választott gyám.

Ha az atya nem rendelt ki gyámot és ha maguk a kiskoru gyermekek álltak oly férfiú védelme alá, kivel szemben teljes bizalommal viseltetnek és a kit minden ügyükben elfogadnak vezetőnek és intézőnek, úgy a talmudi jog értelmében, ha az rendelkezik a szükséges tulajdonságok fölött, elismerendő gyámnak, noha sem az atya sem pedig a törvényszék nem nevezte ki³⁾).

Ugyanez áll, ha a kiskoru gyermekek egy asszonyt ajándékoznak meg bizalmukkal⁴⁾).

20. §. A gyámság visszautasítása.

A gyámság felelősségteljes, tiszteletbeli állás, mely sok időt és fáradságot igényel de pénzbeli jutalomra nem jogosít; a kinevezettnek jogában áll tehát a felajánlott tiszteletbeli állást elfogadni vagy visszautasítani⁵⁾, még pedig mindaddig,

¹⁾ Baba Mecziah 39 a és b. Maim. Nachlóth 8. f. 1. és 2. §., 10. f. 6. §. Ch. M. 285. f. 7. §., v. ö. R. M. Isserls (רמ"א) u. o. R. S. b. Aderet nevében és Ch. M. 290. f. 2. §.

²⁾ Maim. Nachlóth 10. f. 6. §. Ch. M. 285. f. 8. §., v. ö. Meirat Enájim 32.

³⁾ Gittin 52 a, Ch. M. 290. f. 24. §., v. ö. R. Ásert e helyhez a gyámolt életkoráról ezen esetben.

⁴⁾ Gittin 52 a, הני יתמי דהני סמיכי גבי ההיא סבתא. Ch. M. f. i. h.

⁵⁾ Gittin 52 a.

mig tisztségét meg nem kezdte; ha azonban már átvette gyámoltjának vagyonát, vagy annak kezelését megkezdte, akkor már nem léphet vissza, ha csak más városba nem teszi át lakóhelyét¹⁾.

J e g y z e t. A római jog szerint a gyámság elvállalása polgárjog. A felső hatóság exekutiv büntetések által kényszeríthet tehát annak elvállalására. Az anya és a nagyanya joggal birnak a gyámság elvállalására, de nem kötelezhetők erre. De van több ok, mely a gyámság tisztjének visszautasítását megengedi. Ezek a következők:

a) három gyámság a házban;
 b) három saját élő gyermek Rómában, négy Itáliában és öt a provinciában. A csatában elesettek élőknek tekintetnek;

c) szegénység, betegség, írni nem tudás és hetven év fölötti életkor.

d) nyilvános hivatal, állami ügyekben való távollét. Ezen okok igazolják a visszautasítást; Rómában a ki nevezéstől számított ötven napon belül kellett azokat a felsőbbség tudomására hozni; nagyobb távolságoknál a viszonyok szerint a terminus meg volt hosszabbítható. (Pandekták III. R. 46. §.)

III. szakasz.

A gyámság jogkörei.

I. fejezet.

A n e v e l é s.

21. §. A t e s t i n e v e l é s.

A gyám feladata első sorban a gyámolt életének és egészségének fenntartásáról, valamint testi erőinek fejlesztéséről gondoskodni. Ennélfogva kötelessége a védelmére bizottat annak vagyoni viszonyai szerint étellel, itallal, ruházattal és lakással ellátni, még pedig közvetlenül vagy közvetve egy a felü-

¹⁾ Ch. M. 290. f. 1. 26. §.

gyelete alatt álló személy által. Ép ugy kötelessége mindazt távol tartani gyámoltjától, mi annak életét vagy egészségét veszélyeztethetné¹⁾).

22. §. Szellemi nevelés.

Valamint a test fenntartásáról és a testi erők fejlődéséről, ugy kötelessége a gyámnak gyámoltjának szellemi műveléséről és lelke nemesítéséről is gondoskodni és oda hatni, hogy a védelmére bizott vallásos- erkölcsi nevelésben részesüljön. Kötelessége őt tanítatni az isteni tanban és bevezetni a vallás igazságaiba, erkölcsöt és igazságosságot gyermeki kedélyébe vésni és világi dolgokban való oktatása által előkészíteni őt a praktikus életnek. Noha a kiskoru nem köteles vallási gyakorlatok teljesítésére, a gyám mindazáltal tartozik őt azok gyakorlására buzdítani, hogy későbbi pontos kötelességtudásra²⁾ szoktassa (כדי לחנכו במצות).

J e g y z e t. A római jog szerint is a gyám funkcióihoz tartozik gyámoltjának személyi szükségleteiről gondoskodni u. m. tartózkodási helyéről, (tutela, custodia) és élelmezéséről (corpus et salus). A mi a tartózkodási helyet és a nevelőt illeti, ez a római jog szerint a főgyámság hatáskörébe tartozik, de nem a gyáméba. Előzetes causae cognitio után történik, tehát in jure vagy pro tribunali még pedig ugy, hogy a praetor a rendes consilarii vagy assessores helyébe a családi tanácsot hívja a consiliumba, a melyben a gyámnak is van véleményadási joga és annak meghallgatása után decretummal, judex nélkül, megjelöli a nevelőt. Ezen rendeletnél általános elvnek tekintették, hogy kiskoruk felneveltetését sohasem bízták oly egyénre, aki egy a jövőben remélhető successio folytán nem volt teljesen ment minden rossz gyanusítástól. Ezért pl. kiskoruk substituti, agnati és gentiles-ei, és még a legitimus tutor is, ki voltak zárva. Másodsorban arra ügyeltek, hogy a kiskoru elcsábíttatása ne legyen a nevelő részéről lehetséges.

¹⁾ Gittin 52 a, Maim. Nachlóth 11. f. 4. §. Ch. M. 290. f. 7. §.

²⁾ Gittin 52 a, Maim. Nachlóth 11. f. 10. §. Ch. M. 290. f. 15§.

II. fejezet.

A vagyon kezelése.

23. §. A vagyon átadása a gyámnak.

Mielőtt a gyámolt vagyonát kezelés czéljából a gyámnak átadják, a törvényszék tartozik leltárt felvenni, amelyben az ingatlanok valamint ingóságok, árúk, adósságok pontosan részletezendők; ezen leltárt mindkét fél aláírásával tartozik ellátni; két példányban készült, ezek közül az egyiket a gyámnak, a másikat pedig a törvényszéknek adták¹⁾.

Jegyzet. A római jog is megkívánja, hogy a gyámolt vagyonának biztosítására és megállapítására leltár készítendő. Erre a gyámsági hatóság tartozik ügyelni, a melyhez átteendő a leltár (Pandekt. III. k. 51. §.)

24. §. A pénz kezelése.

Ha a kiskorúak egész vagyona vagy annak egy része készpénzből áll, ugy a törvényszék tartozik azt gyümölcsözőleg befektetni még pedig földbirtokosnál, kinek birtoka a környék legjobbjai közé tartozik, és aki becsületes és bizalomra méltó és jó hírnévnek örvend és az isteni tan tanításait pontosan megőrizte és a törvényszék döntvényei ellen soha fel nem lázadt, oly feltétel alatt, hogy a pénz kezeléséből folyó haszon bizonyos részét (a felét, vagy $\frac{1}{3}$, vagy $\frac{1}{4}$ részét) az árvák tulajdonába adja, anélkül, hogy ez egy esetleges veszteségen vagy káron részt venne (קרוב לשכר ורחוק להפסד).

Ha azonban nem akad egy ilyen főntebb részletesen jellemzett földbirtokos, aki ezen feltételek mellett elvállalná a pénz kamatoztatását, akkor a pénzt oly biztos zálog fejében, amelyhez kétség nem fér, hogy a zálog egy másiké és amelyen nincs jel vagy jelzés, amely által valamely harmadik igényt formálhatna arra, a nyereségben való részvétel és a veszteség előli biztosítás ugyanazon feltételei mellett a zálogot kölcsönzőre kell bizni. Ha ez nem le-

¹⁾ Ch. M. 290. f. 3. §.

hetséges, akkor a pénzért az árvák mindennapi szükségleteik levonása után földbirtokot kell vásárolni¹⁾).

J e g y z e t. 1. Azon szerződések, amelyek értelmében a pénztadó a nyereségben részes, de nem a veszteségben, a talmudi törvény értelmében tilosak, mert a kamatos kölcsönhöz hasonló (אבק רבית); gyámoltalan árvák kedvéért a törvény kivételt ismer. (Lásd bővebben Baba Meczia 68 b, Maim. Sutfim 6. f, Jóre Déá 177. f, 4. §. V. ö. Misne Lamélech Maimuni Milve Velóvehez 4. f. 14. §.)

2. A decisorok véleménye különbözik, vajjon a pupilláris vagyon átadásánál a készpénzt is át kell-e adni a gyámnak és hogy ő eszközli-e a törvényszék jelenlétében a kölcsönt; épugy különböznek a nézetek, vajjon csupán készpénz fennmaradása alkalmából is kineveznek-e gyámot. Maimuni szerint (Nachlóth 11. f. 1. §.) a pénzt közvetlenül a törvényszék kezeli és nincs szükség gyámra. R. Jákob, a Túr szerzője, véleménye szerint (Tur. Ch. M. 270) minden esetben kinevezendő gyám, akinek átadják a pénzt épugy mint a többi vagyont, csak hogy a szövegben megemlített szerződés a törvényszék jelenlétében és beleegyezésével jöhet létre.

Véleményeltérésük oka Baba Mecziah 70. helyének értelmezése: „*ויהבינן להו ניהליה בב'ד*” és nekik adják azt (a pénzt) a törvényszéknél“, (Lásd Rasi és R. Áser a helyhez és bővebbet Misna Lamelech Maimuni Milve Velóve 4. f. 14. §.) R. József Káro a Sulchan Áruchban Ch. M. 290. 8. §. Maimuni véleményéhez csatlakozik; R. Móse Iszerls (אמר) ellenben Turéhoz; lásd Meirat Enájim-ot a helyhez.

3. A római jog szerint a gyám a gyámsági pénzeket főleg földbirtokokba fektesse, melyek a legjobb tőkebefektetések, mert a gyámolt számára háborukban és válságos időkben is megmaradnak. Másod sorban biztosan kamatozó legyen a befektetés. (Pandekt. III. k. 49. §.)

¹⁾ Baba Meczia 70 a, Maim. Milve Velóve 4. f. 14. §. és Nachlóth 11. f. 1. §. Ch. M. 290. f. 5. §. Lásd Meirat Enájim u. o. 18. §. Jóre Déah 160. f. 18. §.

25. §. folytatás.

Ila a gyám a gyámsági pénzt magának akarja megtartani olyan kikötéssel, hogy a gyámolt a nyereség bizonyos részét kapja, a veszteség pedig csupán a gyám rovására történjék, a törvényszék ezt is megengedheti¹⁾.

26. §. Az ingóságok kezelése.

Ingóságok, mint pl. házi eszközök és berendezési darabok, melyek nem sükségeltetnek a gyámolt személyes használatára, és melyek nem birnak mint értékes családi ereklyék különös becsesél a gyámoltra nézve, továbbá áruk megtörtént becslés után azonnal eladandók és a pénz a 22. § értelmében gyümölcsözöleg befektetendő²⁾.

J e g y z e t. Maimuni véleménye szerint a becslést és az eladást a törvényszéknek kell végezni. A Túr Ch. M. véleménye szerint a gyám ezt megteheti a törvényszék segítségével nélkül. R. József a Sulchan Árucliban (Ch. M. 290. f. 9. §) Maimuni nézetét vallja; R. Móse Iszerl R. Túr véleményéhez csatlakozik.

27. §. Folytatás.

Ila olyanok a tárgyak, melyeket nyilvános vásáron vagy vásárnapon, a hol sok vevő van, előnyösebb árért lehet eladni mint a házban és nem vásárnapon, és ha a vásártér közelében van annak a háznak, a melyben a tárgyakat őrzik, ugy hogy nem kell tartani attól, hogy a szállításnál kárt tesznek a tárgyakban, vagy ha a vásárnap rövid időn belül fog megtartatni, ugy hogy nem kell tartani attól, hogy az áruk eközben elromlanak, mindezen esetekben nem tartozik a gyám a dolgokat rögtön és azon a helyen eladni, hanem belátása szerint megállapithatja az eladás idejét és helyét³⁾. Ha az áru oly tárgyakból áll mint pl. bor és gyümölcs, amelyeknél attól lehetne tartani, hogy azok otthon megromlanak mig

¹⁾ Ch. M. 290. f. 8. §; l. Meirat Enájimot a helyhez.

²⁾ Kethubót 100 b. Maim. Nachlóth 11. f. 2. §. Ch. M. 290. f. 9. §. lásd Meirat Enájim u. o. 15.

³⁾ Kethubót 100 b. Maim. Nachlóth 11. f. 2. §. Ch. M. 290. 9. §. רשי"י f. i. h. שוקא-t vásárnapnak, Maim. vásárhelynek értelmezi.

a gyám vevőt találna, pl. a bor megsavanyodhatnék és a gyümölcs elrothadhatna, vagy hogy ha egy más vásárhelyre való szállítás veszélylyel járna, akkor a gyám úgy tartozik eljárni, mint a hogy sajátjával eljárt volna¹⁾. Ha azonban nem könnyen romlók ezek a tárgyak és ha értéküket vesztik el, akkor a gyám, hogy nagyobb áron adhassa el, nem teheti ki azokat a vizen vagy a szárazon való szállítás veszélyeinek, még akkor sem, ha saját áruival nem félne a veszélytől; arra kell törekednie, hogy azokat kisebb áron otthon eladja²⁾).

28. §. A z i n g a t l a n o k k e z e l é s e .

Ingatlanokból, ha azok mezőkből, szőlőkből stb. állanak, akkor csak annyit adhat el a gyám, amennyi a gyámolt fenntartására, ápolására és felnevelésére szükséges³⁾ vagy hogy ha az árért a földek művelésére szükséges barmot akarja beszerezni. Általánosságban azonban nem szabad neki földet eladnia, még akkor sem, ha egy távolabb fekvő mezőt akarna felcserélni egy közelebb fekvővel⁴⁾, vagy egy kevésbé jövedelmezőt jövedelmezőbbel, mert az örökölt birtok becsebb a birtokos előtt és kevésbé van kitéve zaklatásnak mint az idegen⁵⁾. A gyámnak kötelessége arról gondoskodni, hogy azokat észszerűen műveljék és bevessék, hogy a föld jókarban fenn-tartassék és hogy jó aratást eredményezzen, amelynek egy része a gyámolt táplálására fordítandó, a másik része pedig eladandó⁶⁾, vagy a gyámolt nagykoruságánál történő átadásig felhalmozandó⁷⁾.

1) Ketubóth 100 b. Maim. 3. §. Ch. M. 9. §.

2) Ch. M. 290. f. 10. §. L. Maggid Misna Maimuni Nachlóthoz 11. f. 3. §.

3) Gittin 52 b. Maim. Nachlóth 11. f. 6. §. Ch. M. 290. f. 11. §.

4) Gittin 52 b., Maim, és Ch. M. f. i. h.

5) Gittin 52 b. Maim. f. i. h. 8. §. Ch. M. f. i. h. 11. §.

6) Maim. értelmezése szerint Maim. Nachlóth 11. f. 9. §. a hely Gittinben 52 b אבל להניח v. ö. Rábad u. o.

7) Így értelmezi R. Salomo Jiczcháki (רש"י) Gittin f. i. h. a להניח-ot l. Maggid Misnát a helyhez Maimuniban. Ch. M. 290. f. 42. §. Lásd Meirat Enájim u. o. 42.

29. §. F o l y t a t á s.

A gyám tartozik a földi gyümölcsök azon részéből, mely a gyámolt táplálására fordittatik, azoknak élvezete előtt az előirt emeléket és tizedet [תרומות ומעשרות] elkülöníteni, papoknak és levitáknak részüket kiadni, hogy a gyámolt azoknak kiválasztása előtt ne élvezzen terméiből, a mi szigoruan tilos¹⁾).

30. §. F o l y t a t á s.

Ila a gyámolt házak ura, a gyám köteles azoknak jókarban tartásáról gondoskodni, a szükséges javításokat, átépítéseket eszközölni és a gyámolt lakása kivételével azokat bérbe adni és a házbérből befolyó összeget a tőkéhez csatolni és a 22. §. határozatai szerint gyümölcsözőleg befektetni. De nem áll jogában a házak eladása, ha csak a pénz nem sürgősen szükséges a gyámolt fenntartására²⁾).

31. §. F o l y t a t á s.

A gyám nem szabadithatja fel a gyámolt rabszolgáit, de eladhatja azokat még azon feltétellel is, hogy a vevő felszabadítja őket, hogyha a pénz a gyámolt fenntartására szükséges vagy barmok vásárlására, amelyek a földek megműveltetésére igényeltetnek.³⁾ Vitás kérdés a talmudban, vajjon a gyám a rabszolgának eladhatja önönmagát (azaz rabszolgának a rabszolgát) az ár kifizetésével, ha az valakitől ajándékot kapott azon feltétellel, hogy gazdájának nincs sem joga sem pedig igénye arra (Gittin 52. b.); Maimuni (65) és Sulchan Aruch Ch. M. (290. f. 13. §.) R. Simon ben Gamliél véleményét követik, mely szerint a rabszolga nem

¹⁾ Általában csak a tulajdonos vagy ennek felhatalmazottja választhatja el az emeléket és tizedet és adhatja a papnak vagy levitának, határozott akarata nélkül még a gyám sem, a tóra szava értelmében **גַּם אַתָּם אַתֶּם וְלֹא הַתּוֹרָה שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ וְלֹא אִפְסְרוּפוֹס** kapjon tiltott gyümölcsöt; ennek részénél kivételt tettek, de nem annál, ami nem tartozik a gyámolt élvezetéhez, l. Gittin f. i. h.

²⁾ Gittin 52 a. Maim. Nachlóth 11. f. 4. §.

³⁾ Gittin 52 a. Maim. f. i. h. 8. §. Ch. M. 290. f. 3. §. l. Meirát Enájim u. o. 40.

lehet vevő, R. Abraham ben David azonban R. Hakádós véleményét osztja, hogy ez megengedhető. Itt azonban csupán arról van szó, ha a gyám egyedül, a törvényszék megkere-sése nélkül akarna cselekedni; a törvényszék beleegyezésével azonban nincs itt korlátozás.¹⁾

32. §. Általános utasítások.

Ha az említett dolgok egyikét el kell adni a gyámok fenntartására, a gyámnak következő utasításokat kell tekintetbe venni:

1. Ha oly rabszolgák és barmok tartoznak a birtokhoz, amelyekre nincs mindjárt szükség a föld megműveléséhez, a pupilli szükségletei barmok, de nem rabszolgák eladásából fődözendők, mert szükség esetén barmot könnyebben lehet beszerezni mint alkalmas rabszolgákat.²⁾

2. Ha rabszolgák és házak alkotják a gyámolt birtokát, eladandók a rabszolgák és nem a házak.³⁾

3. Mezőt nem szabad eladni, hogy a pénzért rabszolgát vásároljanak, ép úgy rabszolgát sem, hogy mezőket vásároljanak.⁴⁾

4. Ha a földek megművelésére szükséges barmokban hiány volna, még egy darab földet is szabad eladni a barmok beszerzése céljából⁵⁾.

33. §. A vallásos gyakorlatra való tárgyak beszerzéséről.

Valamint a gyám kötelessége gyámoltját vallásos nevelésben és az isteni tanban részesíteni, ép úgy

¹⁾ Tur és Sulchan Áruch Ch. M. 290. f. 13. §.

²⁾ F. i. h. 11. §.

³⁾ Tur és Sulchan Áruch Ch. M. f. i. h. Csakhogy ez esetben a gyám belátására bizatik, hogy mit tart legzélyszerűbbnek gyámoltja számára.

⁴⁾ Gittin 52a, Maim. Nachlóth 11. f. 6. §. Ch. M. 290. f. 11. §.

⁵⁾ Ez R. Simon b. Gámliel véleménye, amelyhez csatlakoznak Maim. f. i. h. és R. József Káro Ch. M. f. i. h. R. Áser Gittinben az idézett helyen, Tur és R. M. Iszerl R. Juda Harászi véleményét követik (Gittin 52 a), hogy rabszolgák eladandók és az árból földeket kell vásárolni.

kötelessége arról gondoskodni, hogy a gyámolt a praktikus vallási gyakorlatba is bevezetessék. Ezért jogában áll a pupilli vagyonából valamint a testi szükségletek fedezésére, ép úgy a praktikus vallási gyakorlatra szükséges tárgyakat is megszerezni; így pl. a ruhákra való szemlélőszálakat (ציצית), phylakteriákat (תפילין), az ajtófélfára való feliratot (מזוזה), a tóra szent könyvét (ס"ת) stb.¹⁾ De csak korlátolt áru tárgyakat szerezhethet be. Azonban nem áll a gyám jogában általában gyámoltja vagyonát igénybe venni kegyes könyöradományok céljára (צדקה, פדיון שבויים), csupán rendkívüli esetben tehet kivételt, ha ezáltal gyámoltja tekintélyét növeli és ha az adomány vagyoni viszonyainak is megfelel²⁾.

J e g y z e t. A római jog is különbséget tesz a vagyon különböző részei közt u. m.:

1. Földbirtokot vagy haszonbérbe adjon a gyám, vagy a pupilli javára maga gazdálkodjék. Mindkét esetben gondoskodni tartozik a jövedelem pontos behajtásáról. Azoknak eladása nem áll jogában.

Rabszolgákat illő módon kellett foglalkoztatnia, sem el nem adhatta, sem szabadon nem bocsáthatta őket.

3. Hasznavehetetlen állatok, mint luxusállatok stb. eladni tartozott.

4. Ingóságokat, melyek megőrzés esetén megromlanának, minél hamarabb eladni tartozott és a többi ingó vagyont jó helyen kellett megőriznie. (Rudorf II. k. 361. o. 136. §.)

2. J e g y z e t. A római jog szerint is adakozások és liberálítások rendszerint észszerű adminisztrációval nem férnek össze, ha az illem vagy rokoni kötelesség nem igazolja azokat, vagy ha haszoncélú nem érnek vele. (Rudorf, Das Recht der Vormundschaft, II. k. 378. o. 138 §.)

¹⁾ Gittin 52 a, Maim. és Ch. M. f. i. h.

²⁾ Gittin 52 a, lásd Maim. Nachlóth 11. f. 10. §. Maggid Misna a helyhez Ch. M. 290. f. 15. §.

IV. szakasz.

A gyámoltért való pörösködés.

I. fejezet.

A pörösködésre való jog.

34. §. A gyámoltért mint alperesért.

A kiskorú ellen viselt polgári per vagy magának a gyámoltnak egyik adósságára vonatkozik, vagy olyanra, amely az örökség megkezdésével az örökhagyótól reája szállott. Első esetben nem áll a gyám jogában a panaszt elfogadni és a pert gyámoltjáért viselni; a törvényszék kötelessége a felperest figyelmeztetni, hogy az alperes nem képes a perviselésre és hogy a gyám csak oly célból neveztetett ki, hogy gyámoltjának érdekeit megőrizze és hogy vagyonát lehetőleg gyarapítsa, nem pedig oly célból, hogy lehetővé tegye a vagyon csökkentését és hogy a per halasztassék el az alperes nagykorúságáig.³⁾ Ha a panasz az örökhagyó tartozására vonatkozik, akkor törvényszéki eljárásnak csak az esetben van helye, ha az örökhagyó tanúk előtt elismerte e tartozást (בשחייב מודה),²⁾ vagy ha ez ügyben már a törvényszék kötelezte őt egyszer fizetésre, de ő a törvényszék erkölcsi kényszerítő eszközei daczára engedetlen maradt és a törvényszéktől elrendelt¹⁾ becsstelen állapotban meghalt (דשמתוה ומת בשמתיה), vagy ha a felperes oly vallásnak a követője, amely a kamatra való pénzkölcsönt megengedi és

1) Gittin 52 a; a talmud szavainak értelmezése szerint לחוב להוב (Maim. felfogása alapján (Nachlóth 11. f. 7. §.) ע"מ לזכות בנכסי יתום és רש"י azonban úgy értelmezik e talmudhelyet: ha a gyám azon reményben, hogy gyámoltja javára megnyeri a pert, azt elfogadta, az ítélet azonban nem ütött ki kedvezően, úgy az a gyámolt nagykorúságáig nem jogérvényes, akkor perujítás áll be, a mikor az alperes érdekeit maga képviselheti. (Lásd Maggid Misna Nachlóth 11. f. 7. §. Ch. M. 290. f. 12. §. és Meirat Enájimot a helyhez).

2) Érachin 22 a, Maim. Milve Velóve 11. f. 6. §. Ch. M. 108. f. 1. és 4. §§.

3) F. i. h.

a bepörölt tartozás¹⁾ kamattal volt kikötve (בישטר שיש בו רבית), vagy végre ha az örökhagyó elhalálozásának napján az adósság törlesztése még nem volt esedékes²⁾ (מה בתוך הזמן). Ez esetekben a törvényszék kimondja a fizetési kötelezettséget és a gyám ez esetben eladja a szükséges földeket.

35. §. F o l y t a t á s.

Ha az örökhagyó meghagyta, hogy valakinek adjanak bizonyos pénzösszeget vagy bizonyos méretű földeket, akár pontosan megjelölte volt, hogy milyen pénzt, vagy milyen mezőt (מנה זו שדה זו) (ezen száz forintot, ezen mezőt), akár pedig ezt mondta: adjatok száz forintot, adjatok egy mezőt (מנה סתם שדה סתם), mindkét eset tartozás vagy ajándékbaadás elismerésének vétetik és a gyám kötelessége megvizsgálni, vajjon a meghagyás nem alapszik-e tévedésen; ha mindent rendben talált, teljesítenie kell³⁾ az örökhagyó akaratát.

Ha a felperes állítja, hogy a kiskorú oly mező birtokosa, mely nem az örökhagyóé, hanem melyet erőszakkal elvettek és elraboltak tőle, és ha tanuk által bebizonyítja, hogy ő, a felperes, volt annak a mezőnek a tulajdonosa, ugy nincs szüksége gyámra és a törvényszék nyomban visszadja a jogszerű tulajdonosnak a mezőt⁴⁾.

¹⁾ F. i. h.

²⁾ Maim. f. i. h. Ch. M. i. h. V. ö. Tószafot Baba Bathra 5 b. ואפילו kezd. és R. Áser u. o. Maggid Misna Milve Velóve 12. f. 1. §. Csakhogy ezen eset korlátozást nyer az által, hogy a tanukat a törvényszék még az örökhagyó életében hallgatta ki azon jogelv alapján (Ch. M. 108. f. 3. §.). Lásd még Ch. M. 28. f. 19. §.

³⁾ Érachin 22 b.; lásd Tószafot ואין kezd. Maim. Milve Velóve 12. f. 5. §. azt vallja, hogy מנה זו שדה זו-nál nincs szükség a gyám közvetítésére; lásd Maggid Misna a helyhez. Ch. M. 110 f. 4. §. idézi mindkét véleményt; lásd Meirat Enájim és Szifsze Kóhen a helyhez.

⁴⁾ Érachin 22 b.; v. ö. Baba Kamma 112 a. és b. Maim. f. i. h. 6. §. szerint ez esetben is szükséges a gyám közvetítése; lásd Maggid Misna 5. §-hoz, Ch. M. 110. f. 5. §.; itt is hozza mindkét véleményt; lásd Meirat Enájim 13. és 14., Szifsze Kóhen 14, 15.

36. §. F o l y t a t á s.

Ha a gyámolt ökrök tulajdonosa és ha azok egyike szarvdöféssel megsérti vagy megöli más ember ökrét, vagy ha egy más személy élő vagy élettelen tárgyában kárt tesz, akkor mózesi-talmudi jog szerint a kárttevő állatgazdája nagykorúsága esetén köteles volna a megkárosítottnak kártérítést adni, még pedig ha az ökör nem döfős és tulajdonosát nem figyelmeztették, akkor a megkárosított csak a kár felének megtérítésére tarthat igényt és ez esetben is csak a kárttevő ökröt mint corpus delictit követelheti, hogy eladják, a kapott árból a megkárosítottnak a tényleges kár felét megtérítik, a nélkül, hogy a kárttevő többi vagyonára jogot formálhatna, ha az eladott ökör ára nem fedezné a kár felét.¹⁾

Ha az ökröt azonban döfősnek nyilvánították, azaz szarvával többször tett már kárt és a tulajdonos nem tartotta gondos őrizet alatt, noha megintették,²⁾ és ha az ökör ismét kárt okozott vagy ölt, a tulajdonos az egész kár megtérítésével tartozik³⁾ és a megkárosított a kárnak megfelelő részt kap a döfős ökör gazdájának legjobb földjeiből (עֵידִית)⁴⁾ ha az ökör tulajdonosa pénzzel nem tudja megtéríteni a kárt.

Ezen jogelvek csakis akkor nyernek alkalmazást, ha a kárttevő ökör gazdája nagykoru; ha azonban ez kiskoru, akkor a károkért, melyeket az ökör ejtett, mielőtt döfősnek (מועד) nyilvánították, kiskoru gazdája sem közvetlenül sem pedig gyámja által nem vonható felelősségre és nem kötelezhető kártérítésre;⁵⁾ ha azonban a kártevés ismétlődik, akkor

1) Exodus XXI. fejj. 35. Maim. Nizké Mámon 162. f. 3.

2) Baba Kamma 23 b, Jebámót 65 a. Maim. Nizké Mamon 6. f. 1. §.

3) Exodus XXI. 35. Baba Kamma 16b. מה בין תם למועד אלא שהתם משלם חצי נזק מנפו ומועד נזק שלם מן העלייה. Maim. Nizké Mámon 1. f. 7. §. Ch. M. 389. f. 9. §.

4) Gittin 48b f. i. h.; lásd Tószafoth Baba Kamma 9a רב הונא Maim. f. i. h. 1. f. 7. §, 8. f. 10. §; Ch. M. 389. f. 9. §. és 419. f. 1. §.

5) Baba Kamma 39a a misna nézete szerint. De u. o. 39b borajta is idéztetik ezen állítással, hogy mindjárt az első kártevés után gyámot kell kirendelni, hogy ha az eset ismétlődne, a megkárosult a kártevő ökörtől a kár felét megkapja מעמדי' אפטרופוס לתם לתפוס מנפו. Ezen véleményt Maimuni is vallja. Nizké Mámon 6. f. 3. és 4. §§. R. Ab. b. Dávid a misna véleményét fogadja el.

az ökröt a gyám előtti intés által dőfősnek (מועד) kell nyilvánítani, és ha azután is dőf, a gyám saját vagyonából tartozik a kárt megtéríteni akár pénzzel vagy ingóságokkal, avagy azok hiányában ingatlanok eladásával, a mely összeget azonban a pupillus elért nagykorúsága után a gyámnak visszatéríteni volt köteles.¹⁾ A tanuk kihallgatásáról a gyám jelenlétében lásd Ch. M. 110 f. 9. §.

37. §. A gyám mint a gyámolt helyetti felperes.

A gyámolt pereit a gyám, ha azokat megokoltaknak találja, a törvényszéknél tartozik képviselni úgy, mint saját ügyei lennének.²⁾ Ha követelésről van szó, melyet a gyámolt atyjától örökölt, a felperes gyám, akit az örökhagyó nevezett ki, esküvel tartozik kijelenteni, hogy az atya nem jelentette ki ezen követelésről, hogy már befolyt, és hogy nem talált az örökhagyó iratai közt olyant, amelyből a követelés kiegyenlitése kitünnék. Ha azonban a törvényszék rendelte ki a gyámot, úgy csak arra kell esküt tennie, hogy az iratok közt nem talált olyant, amely a követelés kiegyenlitését bizonyítaná. De arra nem kell esküt tennie, hogy az örökhagyó nem jelezte előtte a követelés kiegyenlitését, mert hiszen nem az atya nevezte ki és az örökséget illetőleg nem volt vele összeköttetésben.³⁾

38. §. Egyezés a gyámolt és az ellenfél közt.

A gyámnak nem áll jogában egyedül gyámoltjának peres ügyében békés egyezsége lépni (פשרה), ez csakis a törvényszék joga, ha belátja, hogy ezáltal megszűnnék a felek közt a pártoskodás és hogy helyre áll köztük a béke.⁴⁾

J e g y z e t. Római jog szerint a gyám jogához tartozik a jus vagy potestas agendi, azaz az accusationest, actionest

¹⁾ B. K. 39a Maim.f. i. h. 4. §, V. ö. Tószafoth f. i. h. כחא kezd. V. ö. Baba Kamma 44b.

²⁾ Gittin 52 Maimuni Nachlóth 11. f. 7. § értelmezése szerint l., Maggid Misna a helyhez.

³⁾ Ch. M. 108. f. 6. §.

⁴⁾ Ch. M. 12. f. 4. §. 1. Baba Kamma 21a.

és stipulationest, melyek a gyámoltat illetik, annak nevében vagy annak jóváhagyása mellett teljesitheti, és jogában áll egyuttal védettjének peres ügyét eskü-delatió, egyezség vagy kompromisszum által befejezni. De bosszantó, könnyelmű vagy sükségtelen perbe nem bocsátkozhatik a gyám. Ha tehát rossz ügye volna a gyámoltnak, ne is pörösködjék, hanem inkább fizessen mindjárt. Viszont nem mulaszthat el a gyám olyan pert, melynek elmulasztása gyámoltjának megkárosításával járna és amelynek kikerülésére nincs enyhítő szer. (Rudorf, Das Recht des Vormundschaft. II. k. 145. és 146. §§.)

A per alatt a gyám tartozik azt a perrendtartás alapján viselni olyan óvatossággal, mintha saját pörét viselné. A panaszemelésnél a tutornak kötelessége tartózkodni egy pluris petitiotól, mert különben régi római jog szerint a védenz elveszitené a pört. Idézésre a gyám a törvényszék előtt tartozik megjelenni és a pör határidejét pontosan betartani. (u. o. 147. §.)

V. szakasz.

A gyámság befejezése.

I. fejezet.

39. §. A befejezés módjai.

A gyámság befejeződik :

I. úgy, hogy egyáltalában mellőzik,

II. hogy csak az eddigi gyám működése megszűnik és új gyámot neveznek ki, aki az előbbinek helyére lép a gyámságban. A gyámság megszűnik általában, ha oka el-esik. Megszűnik tehát a gyámolt nagykorúságával vagy annak halálával.¹⁾ Ha azonban az atya elrendelte, hogy az örökséget csak akkor adják ki az örökösnek, ha vallásos-erkölcsös életet folytat, és ha komoly, igazságos törekvést tanusít, vagy ha az örökhagyó pontosan megjelölte az időt, a melyen belül az örökséget az illetőnek nem szabad kiszolgáltatni, ezen esetekben addig nem szűnik meg a gyámság, a míg az

¹⁾ Ch. M. 290. f. 1. és 26. §. Lásd Meirat Enájim u. o. 58.

atyától kijelölt feltétel nem teljesedik, vagy míg el nem mult a meghatározott idő, még akkor sem, ha a gyámolt időközben a nagykorúságot elérte.¹⁾

40. §. A gyám eltávolítása a gyámságtól.

Egy a törvényszéktől kinevezett gyám a beléje helyezett bizalomra méltatlanná válik és a gyámságtól eltávolítandó, ha az általános néphangulat azt tartja róla, hogy a magánjövedelmét nagyon meghaladó fényüző életmódot folytat és hogy kiadásai nincsenek arányban jövedelmével és így megokolt a feltevés, hogy megengedhetőnek tartja, gyámoltja jövedelmének egy részét fényüző életmódja folytatására fordítani, ezért a gyámságtól eltávolítandó és más gyámot kell kirendelni. Ha ezen eset oly gyámnál következne be, akit az atya kinevezett, úgy pusztá föltevés folytán el nem távolítható, és csak akkor lehet eltávolítani, ha tanuk is bizonyítanak azon tény mellett, hogy ő gyámoltjának vagyonát saját előnyére fordítja és annak kárt tesz.²⁾

De még az atyától kinevezett gyámot is el kell távolítani, ha idők folyamán életmódja annyira megváltozott, hogy tékozló, becstelen, lelkiismeretlen és élvezethajhászó egyénné vált, még pedig úgy, hogy ezelőtt is megengedett magának némely jogtalanságot; ezen és hasonló esetekben a törvényszék belátása szerint más gyám kinevezendő, még ha nincsenek is tanubizonyságok az atya által kirendelt gyám ellen.³⁾

41. §. F o l y t a t á s.

A gyám joga ellenben, hogy tekintélyét külsőleg is növelje, elegánsabban és drágábban ruházkodni és ha saját anyagi helyzete ezen fényüzést nem teszi lehetővé, a szükséges

¹⁾ Ch. M. 290. f. 26. §.

²⁾ Gittin 52 b, Maim. Nachlóth 10. f. 7. §. lásd Maggid Misnát a helyhez; Ch. M. 290. f. 5. és 6. §§. R. Ab. b. Dávid véleménye szerint nincs különbség és a törvényszéktől kinevezett gyám is csak tanuvallo-
más alapján távolítható el; lásd Tur Ch. M. 290. R. M. Iszerl jegyzetét 5. §.

³⁾ Maim. f. i. h. Lásd Maggid Misnát a helyhez Ch. M. f. i. h.

összegetgyámoltja vagyonából is veheti, mert ezáltal könnyebben bejuthat a társaságba és jobban megóvhatja védencze érdekeit és hathatósabban működhetik ezek javára.¹⁾

42. §. A gyámság megszüntetése körüli eljárás.

A gyám lelkiismeretbeli kötelessége, hivatalos ideje tartama alatt a gyámoltért való kiadásokról és bevételekről, az átvett vagyon nyereségéről és veszteségéről és mindenkori állapotáról pontos számadást vinni, hogy tévedésből ne tulajdonítson magának el valamit belőle és így oly vétket követne el, melyet az árvák mindent látó atyja keményen megbüntetne.²⁾ Ezen könyvelés teljesítését lelkiismeretére és ismeretes becsületes jellemére bizzák; ha a gyámság megszűnése után a vagyont átadja nagykoruvá lett védenczének, nem tartozik részletes számadást előterjeszteni vagyonkezeléséről, hanem elegendő, ha a gyámság megkezdésénél felvett leltár alapján a jelenlegi állapot eredményét bemutatja. Ha az atya kinevezte, nem tartozik esküvel megerősíteni, hogy semmit sem tartott vissza magának, hanem egyedül szava elegendő, hogy a vagyon állását a teljes igazságnak megfelelően előadta. Ha azonban a törvényszék rendelte ki gyámnak, ugy esküvel tartozik megerősíteni, hogy állítása teljesen megfelel az igazságnak és hogy maga részére nem tartott meg semmit.³⁾

43. §.

Ha a nagykoru panaszt emel, hogy a gyám bizonyos összeget vagy vagyonának bizonyos részét elsikkasztotta és magának eltulajdonította és ezen állítását teljes bizonyossággal és meggyőződéssel fenntartja בא בטענית ברי, ez esetben még az atyától kirendelt gyám is tartozik ártatlanságát esküvel megerősíteni; az eskütétel alól fel van mentve tehát csak oly vádnál, amely csupán gyanun vagy sejtelmén ala-

¹⁾ Gittin 52 b, Maim. Nachlóth 11. f. 5. §. Ch. M. 290. f. 4. §. Lásd Meirat Enájim a helyhez.

²⁾ Maim. Nachlóth 11. f. 12. §. Ch. M. 290. f. 17. §.

³⁾ Gittin 52 a és b, Maim. Nachlóth 11. f. 5. §. Ch. M. 290. f. 16. §.

pul [על תענית שמא], de תענית ברי esetén még az atyától kinevezett gyám is tartozik esküt tenni¹⁾. Ezen törvény megokolása a következő: a mózesi-talmudi jog szerint a bevádolt csak akkor ítéhető eskütételre, ha a felperes a követelést minden kétségen felül álló bizonyossággal állítja [במענית ברי], nem pedig akkor ha a felperes csak gyanításokkal él panaszában [אין נשבעין על מענית שמא]²⁾.

A misna jogtudósai azonban tapasztalták, hogy oly kezeléseknél, melyeket különböző nevek és czimek alatt idegen személyek végeznek a tulajdonos számára, nem ritkán egyik vagy másik azon helyzetbe jut, hogy lelkiismeretét azon hamis tényállással megnyugtassa, mely szerint nem köteles idegen vagyon fenntartására és szaporítására időt és fáradságot áldozni, anélkül hogy maga is huzzon belőle valamilyen hasznot és ezen önző állítástól elfogultan az idegen vagyomból bizonyos dolgokat eltulajdonít, amire egyáltalában nincs joga, ezért elrendelték, hogy mindazok, akik ezen kategóriához tartoznak, a hol első sorban helyet foglal a gyám, a felperes pusztá gyanítására [על מענית שמא] is eskütételre köteleztetnek³⁾.

Azonban meg volt fontolandó, hogy mivel a talmudi jog szerint senkisémet kényszeríthető gyámság elfogadására, azon esetben, ha a gyámot az önkéntesen vállalt gyámság végén becsületében úgy megtámadják, hogy ártatlanságát esküvel kell bizonyítania, ritkán akad majd valaki, aki ezen fáradságteljes hivatalt elvállalná és így a gyámság intézménye elveszithetné minden gyakorlati értékét, ez okból különbséget tettek az atyától kinevezett és a törvényszék által kirendelt gyám közt. Előbbinél, a hol a meghatározott személy kiválasztásában a tulajdonképeni ok a személyes bizalomban és barátságban rejlett, amelyet az örökhagyó

¹⁾ R. Alfászi Gittin 52b-hez. Tur és Sulchan Áruch Ch. M. 75. f. 17. §., 290. f. 16. §.

²⁾ Sebuóth 48 b és többször; Maim. Tóen Venitan 1. 7. §. Ch. M. 75. f. 17. §. Csupán שבועות שומרין kivétel.

³⁾ Sebuóth 45 a és 48 b: Lásd רש"י-t a helyhez. Maim. Sutfin 9. f. 1. §. Ch. M. 93. f. 1. §.

életében élvezett, attól lehet tartani, hogy ha a kinevezett gyámnak — mivelhogy az atya bizalma nem szokott átszállni a fiukra és a barátság nem átöröklődő — ama körülménytől kellene tartania, hogy a gyámság végén pusztá gyanusítás miatt becsületes neve helyreállítására esküt kellene tennie, az a megkínált gyámságot el nem vállalná, ezért a misna jogtudósai a mózesi normánál maradtak, hogy az atya által kinevezett gyám csak oly követeléssel szemben tartozik esküt tenni, melyet a felperes bizonyossággal בטענת ברי állít, nem pedig pusztá sejtelemmel vagy gyanusítással szemben בטענת שמש. A törvényszéktől kinevezett gyám előtt azonban a kitüntetés, amely őt a törvényszék részéről érte, az által hogy a törvényszéki kinevezés őt nyilvánosan becsületes, jellemes és teljesen bizalomra méltó férfinak nyilvánította, oly drága és becses, hogy az aggodalom, mely szerint ő gyámsága végén egy pusztá gyanusítás alapján בטענת שמש esküre volna kötelezve, nem vezetné arra, hogy a gyámságot már kezdettől fogva el ne fogadja. Ezért alkalmazzák nála a misna jogtudósainak rendelkezését (לשבע על טענת שמש¹⁾)

44. §.

A gyámról, akit sem az atya, sem pedig a törvényszék nem nevezett ki, hanem kit a pupilli elhagyatottságukban különös szeretetből és ragaszkodásból teljes bizalmukkal megtiszteltek és akit gyámuknak megtettek שסמכו יתומים אצל בעל הבית (Gittin 52a; i. 9. §.), eltérők a nézetek, vajjon gyámsága végén az alperes előtt is kétes követelésre leteendő esküre nézve על טענת שמש az atyától kirendelt gyám vagy a törvényszéktől ki-

¹⁾ Ez Abba Saul, misna-tanító véleménye Gittin 52 a és b. Más tannak az idézett helyen más nézetet vallanak és meg is okolják azt. De Abba Saul véleményét elismerték és törvényerőt is nyert. Maim. Nachloth 11. f. 5. §. Ch. M. 290. f. 16. §. és 93. f. 1. §. Ha azonban a gyám a nyereségben, melyet a védencze vagyonából nyernek, részes, akkor még atyai kinevezés mellett is kétes követeléssel szemben is tartozik esküt tenni, mert itt nem lehet tartani a gyámság visszautasításától, mert ez érdekében áll. Ch. M. 290. f. 16. §. Baal Itur véleménye szerint az atyától kirendelt gyám nem tartozik ugyan esküt tenni, de részletes számadást tartozik a kezelésről adni. (Ch. M. 290. f. 16. §.).

rendelt gyám mellé soroltassék. R. Abrahám b. Dávid (רא"ב) és R. Móse Náchmáni (רמ"ב) véleményei szerint azt annál kevésbé lehet esküre kötelezni mint az atyától kirendelt gyámot. R. Áser azonban (הרא"ע) a törvényszéktől kirendelt gyámhoz hasonlítja, akit még kétes követelésnél is lehet esküre kötelezni. Megokolásukról és bizonyítékaikról lásd R. Ásert Gittin 52-hez. A Chosen Mispat 290. t. 24. §. mindkét véleményt felsorolja.

45. §.

A törvényszék csak akkor nevezhet ki gyámot azon feltétellel, hogy őt esetleg felmenti eskületétele alól, ha méltó bizalmi férfi a gyámságot ezen feltétel nélkül nem akarja elvállalni.¹⁾

II. tejezet,

A gyám kárpótlási kötelezettsége.

46. §.

A mózesi jog különbséget ismer azon egyén közt, ki valakinek ingóságát megőrzi és fáradságáért nem kap jutalmat (שומר חנם) és azon egyén közt, aki fáradságáért a tulajdonostól jutalmat kap (שומר שכר). - Előbbi azon esetben, ha a reábizott tárgyat a kötelességszerű őrzés daczára saját hibáján kívül ellopják, vagy ha az elvesz, nem tartozik kárpótlással gazdájának, csupán meg kell esküdnie, hogy nem nyújtotta ki kezét a reábizott idegen jószág ellen, és hogy a lopás nem az ő hibája folytán történt (pl. hogy a helyet, amelyen a tárgy volt, gondosan elzárta stb.), akkor ment minden kárpótlástól. Ha a lopás azonban önhibája folytán történt, köteles teljes kárpótlást nyújtani²⁾.

Ha azonban az őrizést a fáradságáért való jutalom mellett elvállalta, teljes kárpótlással tartozik még akkor is, ha a tárgyat saját hibáján kívül lopták, vagy ha az elveszett³⁾. Ha azonban vis major folytán történt a kár, pl. ha fegyveres

¹⁾ R. Ab. b. Dávid Ch. M. 290. f. 18. §.

²⁾ Exodus XXII. 7. Baba Meczia 93 a, 94 a; lásd Tószafot שומר kezd. Maim. Szechirot 1. f. 2. §. Ch. M. 201. f. 1. §; lásd Meirat Enájimot 2.

³⁾ F. i. h.

zsiványok támadtak reája, vagy ha az őrizetbe adott tárgy állat, és az magától kimult, ezen és hasonló esetekben (אינסי) még a jutalomért szolgáló שומר sem tartozik kárpótlással¹⁾.

47. §.

Felvetették a kérdést, vajjon a gyám, aki pupilli birtokát is átvette őrzés és kezelés végett, a kárpótlást illetőleg a jutalom nélkül (שומר חנם), vagy a jutalomért őrző (שומר שכר) mellé állítandó, és hogy vajjon ezen tekintetben is különbséget kell tenni az atyától kinevezett gyám és a törvényszéktől kirendelt gyám közt. A vélemények erre nézve eltérők. Tószafot Baba Kamma 89a דאי kezd. és R. Áser u. o., és Tószafot Gittin 59b הלכה kezd. idézik R. Chájim Kóhen véleményét, mely szerint a gyám még akkor sem kötelezhető kártérítésre, ha a veszteség saját hibája folytán történt, és annál kevésbé köteles a veszteség tényéről és a körülötte lejátszódó körülményekről esküt tenni.

Ezen véleményt megczáfolja R. Salomo b. József és bizonyítékokat sorol fel a mellett, hogy a gyám teljes kártérítésre köteles, ha bizonyos, hogy saját hibája folytán történt a veszteség (פשיעה), akár az atya, akár pedig a törvényszék rendelte ki gyámnak, ámbár nem köteles a saját hibáján kívül elveszett tárgy megtérítésére és ámbár még esküt sem kell tenni arra, hogy a tényleg elvesztett tárgy saját hibáján kívül veszett el. Ezen véleményt R. Áser és Tur Chósen Mispát (290. f.) is osztják. Lásd még Tószafot Baba Meczia 42b ניםא kezd. Harmadik közvetítő vélemény a R. Háj Gáóné és R. Móse Nachmánié. Szerintük az atya által kinevezett gyám a veszteség megtérítése alól felmentendő, még az esetben is, ha az ő mulasztása okozta volna a kárt (פטר אפי' מפשיעה). A törvényszéktől kirendelt gyám ellenben a saját vagyonából minden veszteséget tartozik meg-

¹⁾ Exodus f. i. h. Baba Meczia f. i. h. Maim. f. i. h. Ch. M. 303. f. 3. §.

téríteni, történt az légyen saját hibájából vagy saját hibáján kívül. (חייב אפי' בגניבה ואבידה)¹.

J e g y z e t. A római jog szerint a tutor hivatala megkezdésekor fogadalmat vagy esküt tartozik tenni, továbbá kezesekkel vagy zálogokkal óvadékot letenni. (Lásd bővebben Rudorf: Das Recht der Vormundschaft II. k. 106. §.); továbbá köteles a gyám befejezett kezelés után részletes számadást tenni, amely a gyámság megkezdésekor felvett leltárra vonatkozik, kezelése eljárását pontosan megmondja és a vagyon jelenlegi helyzetét megállapítja. (U. a. II. k. 150. §.) A számadásban felsorolt kiadásokért, melyeket a tutor nem bizonyíthat, szavatol, és minden kárt, mely az ő világos hibája folytán — rendesen culpa in concreto által — történt, megtéríteni tartozik. A gyám örökösei azonban, ha az örökhagyójuk ellen még nem kezdték meg a pört, csak annak dolusa vagy culpa latája folytán vehetőik igénybe. Azért, mert gyakran nincsenek oly helyzetben, hogy örökhagyójuk okait világosan megmagyarázzák és így annak cselekvését vagy mulasztását igazolják. A későbbi római jog a gyámoltnak általános hypothekát adott a gyámmal szemben. (Dernburg, Pandekten III. k, 52. §.)

VI. szakasz.

Gyámok nagykoruak számára.

I. fejezet.

Általános utasítás.

48. §.

Talmudi jog szerint rendszerint a törvényszék nagykoru mellé nem nevez ki gyámot.²) Az atyának jogában áll ugyan

¹) Ezen három vélemény megokolását és bizonyítékait lásd az idézett helyeken. Ch. M. 298. f. 20. §. R. Áser véleményét osztja; lásd Szifszé Kóhent 24 és 25, ki új érvekkel bizonyít és a kérdést el nem döntöttnek veszi.

²) Baba Meczia 31 a מוקמינן לא לדיקנני לדיקנני; lásd רש"י-t a helyhez. Ma'im. Nachlóth 7. f. 5. §. Ch. M. 285. f. 2. §.

elrendelni, hogy az örökséget a nagykoru örökösnek csak bizonyos idő múlva vagy bizonyos feltételek mellett fizessék ki,¹⁾ de gyám kirendelése nagykoru mellé a törvényszék részéről rendszerint kizárt dolog. De vannak esetek, a hol a törvényszék kötelessége, valamint kiskorúak mellé ugy nagykorúak mellé is gyámot kirendelni. Ez esetek:

- I. az örült (שוטה) és
- II. a siketnéma (חרש).

49. §. A z ő r ü l t.

Örült alatt a talmud ért közönséges kébát vagy balgát, (כסיל, פתי) és nem csupán örültet משוגע, düh és őrzöngéstől megszállt zavart elméjüt, hanem mindazokat, kik annyira beteg elméjüek, hogy érintkezésükben mutatják, hogy gondolkodási képességük kuszált, elméjük abnormalis és cselekvésük belátás ellenes, ugy hogy képtelenek saját ügyük képviselésére és vagyonuk czélszerű kezelésére. Mindezek mellé a törvényszék gyámot tartozik kirendelni.²⁾ Az örült egyáltalában nem tartozik vallási kötelességeket teljesíteni és azok megszegéséért ép oly kevésbbé vonható felelősségre, mint a kiskoru,³⁾ még kevésbbé szerzőképes emennél és nem áll jogában birtokának eladása.⁴⁾

50. §. F o l y t a t á s.

Ha az örültsége csupán időleges, azaz ha szelleme csak bizonyos időben tébolyodott és beszámithatatlan, más időben azonban teljesen egészséges és normális (ועתים חלים ועתים שוטה), ugy a cselekedetek, melyeket egészséges állapotában végrehajt, jogérvényesek, mert ezen időben minden nagykoruhoz

¹⁾ Maim. Nachlóth 10. f. 8. §. Ch. M. 290. f. 26. §., l. R. Izsák b. Séset resp. 20 és 368.

²⁾ Maim. Mechirah 29. f. 4. §. lásd Maggid Misnát a helyhez. Nachlóth 10. f. 8. §. Ch. M. 290. f. 27. §. Társadalmi érintkezése és viselkedése módjáról, miáltal válik mint שוטה beszámithatlanná, l. Chagiga 3 b. Maim. Édóth 9. f. 9. §. Jóre Déá 1. f. 5. §. Ch. M. 35. f. 8. § és többsz.

³⁾ Chagiga 3 b. lásd רש"י-t. A שוטה-t mindenütt a vallási törvény gyakorlatát illetőleg a kiskorúval egyenrangunak nyilvánítják.

⁴⁾ Maim. Mechirá f. i. h.; lásd még Gittin 59 b.

hasonlóan vagyona fölött önállóan rendelkezhetik; az elmebetegség idejében azonban minden tekintetben őrültnek tekintendő és mindazon kötelességek, szerzemények és eladások, melyeket az idő alatt eszközölt, érvénytelenek. עתים חלים ועתים שיטה כשהוא חלים הרי הוא כפקה לכל דבריו וכשהוא שיטה הרי ¹⁾הוא כשיטה לכל דבריו

Hogy azonban a szellemi zavartság idejére gyám kirendelendő-e, arról nem történik sehol sem említés. Talán ezen kifejezés דבריו כשיטה utal rá, mint egy őrült minden tekintetben, a mi alatt אפטרופוס kirendelése is értendő.

J e g y z e t. A római jogban a cura furiosi, azaz a egyes gondnokság őrült és kedélybeteg egyének személye és vagyona fölött a tizenkét táblában bir legrégibb írásbeli kutfővel, a melyekben az agnati és gentiles a furiosus személye és pecunia fölötti potestása gyanánt van feltüntetve. A későbbi törvényhozás és gyakorlat ezen gondnokságot kiterjesztette, részint a gyámokra való tekintetből, a mennyiben az agnati és gentiles helyébe bizonyos cognati-t rendeltek ki a törvényes gyámságra és azok hiányában még egy curia honorariát vagy dotivát is hoztak be, részben a gyámoltakra való tekintetből.

Ami már most az elmebetegség mibenlétét illeti, a tizenkét tábla a suae, integrae, sanae mentis, in potestate mentis levő egyének állapotától való különféle eltérések közt csak a furiosus állapotát veszi olyannak, amely a személy és a vagyon fölötti dominiumot megszünteti és az agnati és gentiles potestás-át előidézi. Világosan si furiosus áll, de nem si insanus vagy demens. Most előállt a kérdés: ki furiosus, és hogy különbözik a mente captustól vagy demenstől? Némely jogtudós azt a különbséget teszi, hogy furor azonos egy düh és örvénylés kitörésével járó elmezavarral, dementia pedig jelöli az őrültséget, mely nem jár az ilyen kitörésekkel. Cicero későbbben megállapította, hogy a furor az elme teljes zavara és vaksága, mentis ad omnia

¹⁾ Ros Hasáná 28 a. Kethubóth 23 a. Maim. Mechira 29. f. 5. §. Ch. M. 235. f. 28. §.

azt mutatja vele, hogy birtokát nem akarja távolléte alatt műveltetni, hogy földjei parlagon heverjenek és mivelhogy szabadon rendelkezhetik birtoka fölött, a törvényszéknek nem lehet feladata rokont kiküldeni és ha azoknak egyike önként elfoglalná azokat, azt azoknak birtokában meghagyni¹⁾. Ha azonban a szökés a végből történt, hogy életét megmentse és hogy a halálveszélyt kikerülje [בורח מהמת נפשות], úgy megfontolandó, hogy ezen kritikus órában, a mikor életének megmentése tölti el egész gondolkodását és valóját, nem volt sem ideje sem megfontolási képessége, hogy vagyona kezeléséről rendelkezék, hasonló tehát a fogságba kerülthöz, ezért birtokát illetőleg a törvényszék ugyanazon intézkedéseket tartozik fogonatosítani, mint a fogságba kerültnél²⁾.

54. §.

Ha a fogolynak vagy az élete megmentése céljából megszököttnek fogságba kerülésekor, illetve szökése idejében az aratásra érett gabonával bíró földjei vannak, vagy szőlői és olajültetvénye szüretre érett szőlőkkel és olajbogyókkal, a törvényszék azonnal tartozik gyámot kirendelni, akinek kötelessége gondoskodni az aratásról és a gyümölcs leszedéséről saját felügyelete alatt, kötelessége továbbá a termést eladni és az elért összeget a többi ingóságokkal a törvényszéknél elhelyezni. Ha az ezen célra kirendelt gyám (אפוטרופוס לרבר זה) feladatát teljesítette, megszűnik megbízatása és a puszta mezők megművelésre és bevetésre egy örökségi joggal bíró rokonnak átadandók.³⁾

J e g y z e t: Római jog szerint a felsőbbség joga és kötelessége a cognati ajánlata alapján a foglyok és távollévők számára szűkebb értelemben kuratorokat kirendelni, ha azok prokuratort nem hagytak hátra és nem állanak többé pupillai tutela alatt, ami természetes foglyoknál sohasem lehetséges, mivelhogy a capitis deminutióval megszűnik a megbízatás és a gyámság.

¹⁾ Baba Meczia 39 a. Maim. f. i. h. 8. §. Ch. M. f. i. h. 4. §.

²⁾ Baba Meczia 39 a. Maim. Nachlóth 7. f. 5. §. Ch. M. 285. f. 2. §.

³⁾ Baba Meczia 39 a. Maim. Nachlóth 7. f. 6. §. Ch. M. 285. f. 3. §.

Ezen kurator feladata, a hagyaték fölötti custodia, a legszükségesebb eladásoknak, panaszemelésnek joga és a távollevőnek hitelezőitől megkezdett percek ellen való defensiv joga. A gyámság megszűnik a fogoly vagy a távollevő visszatérésével vagy halálával. Halottnak való nyilvánítást a római jog nem ismer, hanem inkább elrendeli, hogy a halál legszigorubb jogi bizonyítéka nélkül az örökség nem deferálható, megkezdhető vagy igényelhető. (Rudorf. I. 19. §.)

55. §.

A talmud¹⁾ a következő jogesetet beszéli el: Egy földbirtokos aszszonynak három leánya volt és a leányok egyikével fogságba került; a két hátramaradt leány közül az egyik meghalt kiskoru gyermeket mint örököszt hátrahagyván, úgy hogy ezen kívül még egy leány maradt életben és szabadságban. Most felmerült a jogi kérdés, hogy kit nevezzen ki a törvényszék a fogságba került anya földbirtoka kezelőjének. A szabad leányt nem bizhatja meg a kezeléssel az מורדין קרוב לנכסי קטון elvéből kifolyólag, mert hátha meghalt már az anya és így a hagyaték egy része a kiskorué, mint anyja örököse, és az említett jogelv értelmében még egy távolról is örökségi joggal biró rokon sem nevezhető ki gyámnak vagy kezelőnek a kiskoru birtokaiban. Még a kiskorut sem lehet behelyezni, mert hátha nem halt meg fogságba került anyja és a törvényszék nem ültethet be kiskorut fogoly birtokába. (ואין מורדין קטן לנכסי שבו) Ezen eset döntés végett Nachméni elé került, kit אב"י-nak is hívtak, és ez úgy döntött, hogy a birtok fele a leányt illeti meg, még pedig a következő okokból: ha mindkét fogoly halott, úgy ő örököse a földbirtoknak, ha azonban az egyik, vagy a másik, vagy mindkettő él, akkor érvényesül a jogelv מורדין קרוב לנכסי, mely szerint szabad öröklési joggal biró rokont egy fogoly birtokába אריס gyanánt behelyezni. A másik fél számára a kiskorunak rendeljen ki a törvényszék gyámot, aki annak érdekeit képviselje. Ráva azonban más véleményen volt és

¹⁾ Baba Meczia 39 b.

ugy döntött: Mivelhogy a törvényszék azon helyzetben van, hogy gyámot kinevezzen, ugy az nem csupán a kiskoru birtokának felére neveztessek ki, hanem az egész birtok számára és a jelenlevő leány még a fél részt sem kapja. Végre megtudták, hogy a fogságba került anya meghalt, de a vele együtt fogságba került leányról hirt nem hallottak, vajjon meghalt-e vagy még életben van-e. Most Náchméni ugy változtatta meg első ítéletét, hogy a szabadságban levő leánynak adják a birtoknak egy harmadát mint az anyától származó örökségét, ép ugy egy harmadát a kiskorunak mint örökségét, a harmadik harmadról azonban, amelyre nézve kétséges, vajjon meghalt-e a fogságba került leány is, amely esetben ezen harmad is két részre volna osztandó, ugy hogy az örökösök mindegyike a birtok három hatodát vagy felét kapná örökségül, vagy hogy él-e még a fogságba került leány, amely esetben ezen harmad az övé volna és megint 'נכסי שבוי' fogoly birtoka volna, melyet kiskorunak nem szabad átadni gazdálkodás végett, egy fele illetve egy hatod adassék át a leánynak kezelés végett; a másik hatodra pedig rendeljen ki a törvényszék gyámot és annak adja azt át. Ráva ez esetben is más véleményen volt, mivelhogy az egyik hatodra kineveznek gyámot, ugy az a másik hatodra is kinevezendő, ugy hogy a leány is és a kiskorú is a birtok harmadát kapják örökségnek, a harmadik harmad számára pedig gyám rendelendő ki. Mivelhogy pedig oly esetben, ha Nachméni és Ráva vitatkoznak, hatnak kivételével, utóbbi véleménye mértékadó, itt is Ráva döntése nyert törvényerőt.¹⁾

56. §. A gyám kinevezéséről szóló törvényszéki dekretum formulája.

במותב תלתא הוינא לאוקמא אפוטרופוס להלין יתמי דפלוני בן פלוני דחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ואשכחנא ליה מקרקעי כך וכך ומטלטלי ומאני כך וכך וחובות כך וכך ובדקינן איניש מהימנא ואשכחנא הדין פלוני דגברא זריזא הוא וידע לאפובי בזכותא דיתמי ומנינן ליה אפוטרופוס ומנינן ליה כל הלין נכסי למיעבד בהון כאפוטרופוס בקי ומהימן ויהא ליה רשותא

¹⁾ Maim. Nachlóth 8. f. 2. §, Ch. M. 28. f. 9. §. Lásd Tószafot Baba Mezia 39 b ומוקמי kezd. és R. Asert u. o.

למיעבד ולמיזבן כל מידי דמצטרך ליתמי מיומא דנן עד דגדלי יתמי ומאי דאתגלי לנא מנכסי דיתמי יהבינן לדידיה כאפטרופוס בשנת כך וכך ישאנו מונים ופלוני ופלוני עדים.

(בעל העיטור חלק א' אות פ"א אפטרופוס).

Mint hármias birótestület ülést tartottunk, hogy gyámot kinevezzünk N. N.-nek N. N. fia árvái számára, aki elhunyt és azt találtuk, hogy annyi meg annyi földbirtokot, annyi meg annyi ingóságot és más tárgyat, ennyi meg ennyi künnlevő adósságot bir, ennélfogva méltó bizalmi férfiút kerestünk és találtuk is N. N-et, aki teljes buzgósággal a jognak és szeretetnek műveit gyakorolja és tudás meg tapasztalat fölött is rendelkezik, hogy az árvák ügyét méltóan képviselje, azt kineveztük gyámnak, föléje rendeltük az egész hagyatéknak, hogy kezelje azt mint tapasztalt és bizalomra méltó gyám. Egyúttal feljogosítjuk, hogy mindent, amit a fenntartásra, gondozásra és nevelésre szükségesnek tart, a hagyaték pénzéből felvehet és ha az nem elegendő, annyi tárgyat eladhat, amennyi szükséges a mai naptól kezdve az árvák nagykorúságáig. És az összes javakat, melyekről tudomásunk volt, átadtuk neki mint gyámnak. Így történt időszámításunk ennyi és ennyedik évében. N. N. és N. N. tanuk.

27.

A BUDAPESTI ORSZÁGOS

RÁBBIKÉPZŐ-

— INTÉZET —

ÉRTESITŐJE

AZ 1903/1904. TANÉVRŐL.



BUDAPEST.

1904.

ALKALAY ADOLF ÉS FIA NYOMDÁJA POZSONYBAN.

Az 1903-iki szeptember 2-án tartott értekezleten a tanári kar Bloch Mózes tanárt elnöknek, Schill Salamon tanárt jegyzőnek, Bloch Mózes tanárt templomi elnöknek választotta. A vezérlő-bizottságban való képviseléssel Bloch Mózes és Balogh Ármin tanárok bizattak meg.

1903-iki február hó 15., 16., 17., 18., 19. és 21-ik napjain a szóbeli rabbiképesítő vizsgálatok voltak, melyekhez házi dolgozataik és a febr. 9. és 10-én tartott írásbeli vizsgálat alapján a következő végzett hallgatók bocsáttattak: dr. Guttman Mihály, dr. Hirschfeld Manó, dr. Löwinger Salamon, dr. Schönwald Károly, dr. Sik Bernát és dr. Silberfeld Jakob. A vizsgáló bizottság állott dr. Klein Mór, nagybecskereki főrabbi és dr. Sidon Adolf, verseci főrabbi kiküldött vezérlő bizottsági tagokból, valamint dr. Bacher Vilmos, dr. Blau Lajos, Bloch Mózes és dr. Goldziher Ignác vizsgáló tanárokból. A vizsgáló bizottság elnöke dr. Klein Mór, nagybecskereki főrabbi volt. A február 22-ikén végbement felavató ünnepélyen a tanári kar elnöke héber beszéd kíséretében átadta a jelölteknek a rabbiképesítő okleveleket. A vizsgáló bizottság nevében dr. Klein Mór főrabbi beszédet intézett az elbocsátandókhoz, míg az utóbbiak nevében dr. Guttman Mihály mondott hála- és búcsubeszédet. — Dr. Löwinger Salamon május 17-ikén tette le szóbeli vizsgálatát. A vizsgáló bizottság állott dr. Kohn Sámuel, pesti rabbi és dr. Kayserling Mór, pesti rabbi kiküldött vezérlő bizottsági tagokból és a vizsgáló tanárokból. A vizsgáló bizottság elnöke dr. Kohn Sámuel, pesti rabbi volt.

A vizsgálat befejeztével a tanári kar elnöke átadta a jelöltnek a rabbiképesítő oklevelet.

A lefolyt tanévben rabbikká felavatott hallgatók közül dr. G u t t m a n n M i h á l y rabbivá választatott C s o n g r á d o n, dr. S c h ö n w a l d K á r o l y T a p o l c á n, és dr. S i k B e r n á t K á r o l y v á r o s b a n.

Régibb növendékeink közül dr. L ö w y F e r e n c (előbb Nagy-Atádon) rabbivá választatott M a r o s v á s á r h e l y e n.

A pesti izr. hitközség előljárósága a lefolyt iskolaévben is megbizott több felső tanfolyambeli hallgatót nép- és középiskolákban való hittanítással.

Hazai hitközségek fölkérésére egyes hallgatókat templomi és alkalmi hitszónoklatok tartására küldtünk ki.

Az intézet templomában B l o c h M ó z e s tanár az engesztelő napot és a pészach-ünnepet megelőző szombatokon hitszónoklatot tartott. Ugyanott az ünnepnapokon és több szombaton a felső tanfolyam érettebb hallgatói szónokoltak.

A nmsgú ministerium és hazai hatóságok ez évben is vallási kérdésekkel a tanári karhoz fordultak véleményezés végett. Valamennyi esetben az elnök felelt a beérkezett kérdésekre.

Az alsó tanfolyam V. osztályának tanulói letették május 16-ikán a héber írásbeli érettségi vizsgálatot, május 18-ikán pedig a theológiai tantárgyakból a szóbeli érettségi vizsgálatot. Május 23., 24., 25., 26. és 27. napjain voltak az írásbeli érettségi vizsgálatok a gymnasiumi tantárgyakból. A szóbeli érettségi vizsgálat június hó 6-ikán tartatott meg dr. B á n ó c z i J ó z s e f, az orsz. tanítóképezde igazgatójának elnöklete alatt, kit a nmsgu. m. k. vallás- és közoktatásügyi minister úr a tankerületi főigazgató úr helyettesítésével megbizott.

Június hó 13-ikán a l a p-, ill. elővizsgálatot tettek a felső tanfolyam I. és III. éves hallgatói.

A felső tanfolyam t h e o l ó g i a i e g y l e t e, va-

lamint az alsó tanfolyam önképző- és segélyező-egylete a lefolyt tanévben is folytatták működésüket.

Örömmel ragadtuk meg az alkalmat, hogy nagyságos S c h w e i g e r M á r t o n urat, az orsz. rabbiképző-intézet vezérlő bizottságának elnökét, hetvenedik születésnapján őszinte ragaszkodásunkról biztosítsuk és igaz elismerésünket fejezzük ki neki a kiváló érdemekért, melyeket intézetünk létesítése és fenntartása körül szerzett.

Ö z v. h a t v a n i D e u t s c h B e r n á t n é elhunytá alkalmából, kinek boldogult férje az intézet létesítése körül érdemeket szerzett és alapítása óta a Vezérlő Bizottság tagja volt, a tanári kar személyesen fejezte ki részvétét a gyászoló családnak.

Fájdalommal jegyezzük föl, hogy egykori kartársunk K o n t G y u l a, ki intézetünkben az 1877/78—1881/2 tanévekben természettant és mennyiségtant tanított, elköltözött az élők sorából. A tanári kar a gyászba borult családnak mély részvétét fejezte ki.

E helyen megemlékezünk a tudós G e s t e t n e r A d o l f haláláról, ki 22 évig mint könyvtárunk segédje hiven teljesítette kötelességeit.

Nagyságos H a t v a n y J ó z s e f úr, vezérlő bizottságunk tagja, egyelőre a jelen tanév tartamára, 2000 koronát bocsátott rendelkezésünkre, hogy jobb élelmezésben és ruházásban részesítsük szegénysorsu növendékeinket. Intézetünk igaz barátja fogadja e helyen is őszinte hálnakac nagylelkü adományáért!

Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat mint a megelőző években, most is kiadványainak tetemes számú példányait juttatta nekünk, hogy érdeemes növendékeink közt kiosszuk.

A h a l l g a t ó k és t a n u l ó k számát, nevét és születési helyét az A) alatti jegyzék tünteti föl.

Az E c z - C h á j i m segélyező egylet működéséről, valamint az intézet javára tett adományokról és ösztöndíjakról a B) alatti melléklet számol be.

Az intézeti könyvtár gyarapodását a C) és D) mellékletek mutatják.

Az 1902—1903-iki tanév végével a báró Schey Fülöp-féle alapítványból kiírt pályakérdésre: „A zsidó vallásbölcshészek szentirásmagyarázata Maimuni után“ egy dolgozat érkezett be, melyről a következő ítélet hozatott.

„A zsidó vallásbölcshészek szentirásmagyarázata Maimuni után“ című pályakérdésre egy dolgozat érkezett be, e jelígevel: „הזמן מספיק בהוצאת האמת“ (Aristoteles II. c. II.). Szerző a Maimuni Mózes utáni korszakból nyolcz vallásbölcshészeti íróat választott ki, mint utolsót Albó Józsefet, a kiknek szentirásmagyarázataát épannyi fejezetben ismerteti. Az anyag feldolgozásában az illető irodalmi termék minőségéhez alkalmazkodik; legbővebben Lévi b. Gerson és Albó József művével foglalkozik. Ámbár a dolog természetéhez képest a vallásbölcshészeti kérdések előtérbe jutottak a dolgozatban, mindamellet sikerült szerzőnek az egyes vallásbölcshészek szentirásmagyarázati irányát és nézeteit elegendő mértékben bemutatni és megvilágítani. Egyes nézeteknek forrását gondosabban kellett volna a régibb irodalomban kimutatni; az allegorikus szentirásmagyarázatot behatóbban kellett volna ismertetni; a Lévi b. Gersonnak szánt fejezetben az őt jellemző erkölcsi tanulságokat (tôalijoth) részletesen kellett volna kutatás tárgyává tenni; de nagyjában a Maimuni utáni nyolcz vallásbölcshész szentirásmagyarázataának jellemzésével kiváló szorgalomról és kellő szakismeretekről tanuskodó derék munkát végzett a szerző, ki ennél fogva érdemes arra, hogy a pályadíjjal megjutalmaztassék.

A pályanyertes munka szerzője: Schönfeld Áron, felső tanfolyambeli hallgató.

Az 1904—1905-iki iskolaévre a következő pályatételek tüzetnek ki.

1. A néhai dr. Kaufmann Dávid tanár emlékére alapított alapítványból: „Az asketismus állása a zsidó vallásos irodalomban Maimuniig“.

A pályadíj 320 korona.

2. A báró Schey Fülöp-féle alapítványból

a) A talmudi tantétel שלוחו של אדם כמותו (vagyis: a

cselekedetet, melyet véghezvisz a megbizott, úgy tekintjük, mintha maga a megbízó vitte volna véghez) mindenütt teljesen érvényes-e akár vallásos kötelességek teljesítésénél, akár a házasságkötésnél és elválásnál, akár végre polgári és büntető jogi esetekben, vagy pedig vannak-e kivételek és melyek azok a kivételek? továbbá a törvény szerint kicsoda jogosult valakit *חש-ליה*-chá tenni, és kicsoda lehet *חש-ליה*?

A pályadij 184 K. 32 f.

b) A régi bibliafordítások (első sorban a targum és a görög bibliafordítások) mint a héber szótárnak kútfői. (Vizsgálandó, mennyiben őrizték meg a régi bibliafordítások az ó-héber szók jelentésének hagyományát, és mennyiben használhatja most is a héber szónyomozás).

A pályadij 184 K. 32 f.

Benyújtási határidő: 1905-iki május 1.

3. A Steinfeld Antal-féle alapítványból (másodszor): „Lévi Ibn Chabib élete és működése kiválóbb kortársaira való tekintettel.

A pályadij 135 korona 86 fillér.

Benyújtási határidő: 1905. április 1,

A pályamunkák lapszámozva, idegen kéztől irva és jellegével ellátva, mely a szerző nevét tartalmazó bepecsételt borítékra is irandó, a tanári kar jegyzőjénél nyújtandók be.

Az 1904—1905-iki tanév f. évi szeptember 1-én veszi kezdetét. A beiratások, fölvételi- és javító-vizsgálatok határideje: szeptember 1. és 2. d. e. 8—12-ig.

Az országos rabbiképző-intézet felső tanfolyamában az elmúlt tanévben a következő előadások tartattak:

1. **Bevezetés** a szentírásba. 2 óra hetenkint. Tanár: *Bacher.*
2. **Szentírásmagyarázat.** Jób könyve. 2 óra hetenkint. *Ugyanaz.*

3. **Exegétikus irodalom:** Targum és Ibn Ezra kommentárja Mózes első könyvéhez. 1 óra hetenkint. *Ugyanaz.*
4. **Talmud, statarie.** Gittin 1—15; Jebámoth, (folytatás végig), 6 óra hetenkint. Tanár: *Bloch M.*
5. **Talmud, cursorie:** Chullin, (folytatás) 22—33. 3 óra hetenkint. *Ugyanaz.*
6. **Sulchán Árukh:** Jóre Deá, 69—78; 87—93 3 óra hetenkint. *Ugyanaz.*
7. **Héber gyakorlatok.** 1 óra hetenkint. Tanár: *Bacher.*
8. **Midrás.** Beresith Rabba. 1 óra hetenkint. *Ugyanaz.*
9. **Zsidók története.** 135—500 a talmud lezárásáig. 2 óra hetenkint. Tanár: *Blau.*
10. **Palaeographiai gyakorlatok** az intézeti kéziratok alapján. 1 óra hetenkint. *Ugyanaz.*
11. I. **A vallásphilosophia története a zsidóknál;** (Folytatás) 1 óra hetenkint.
 1. félév: A zsidó Kalám-irodalom.
 2. félév: A peripatetikusok vallásphilosophiája.
 Tanár: *Goldziher*
12. II. **Philosophiai szövegek magyarázása.** Mindkét félévben: Maimuni rendszere (folytatás): A Móreh magyarázása, I. 71. fej. III. 16—21; 25—28 fej. a héber fordítások alapján az arab eredetinek tekintetbe vételével. 2 óra hetenkint. Tanár: *Ugyanaz.*
13. **Homiletikai gyakorlatok:** 1 óra hetenkint. Tanár: *Tanár: Dr. Kohn*

A theológiai oktatás átnézete

az alsó tanfolyamban.

1. **Szentírás:** A) Mózes I. k. 1—25 fej. 2 óra hetenkint. Tanár: *Blau.*
 B) Mózes IV. k. elejétől végig. 2 óra hetenkint. *Ugyanaz.*

2. Szentírás: A) A Példabeszédek könyve. 3 óra hetenk.
A Zsoltárok könyve (73—89). 1 óra
hetenkint. Tanár: *Bacher.*

B) Jesája könyve 40—66. 2 óra
hetenkint. Jirmeja k. 1—17. 1 óra he-
tenkint. *Ugyanaz.*

3. Talmud, statarie: Baba Mecia 94—108 5 óra
hetenkint. Tanár: *Blau:*

4. Talmud, cursorie: Megilla egészen. 4 óra
hetenkint. *Ugyanaz.*

5. Héber nyelvtan. Alaktan. 1 óra hetenkint.
Ugyanaz.

6. Zsidók története: A talmud befejezésétől
a 12. század közepéig. 1 óra hetenkint. Tanár: *Bacher.*

A biblia-tanításban az alsó tanfolyam tanulói 2 cso-
portban (A és B) vettek részt. Az A) csoporthoz tartozik
az I. és II. oszt., a B) csoporthoz a III., IV. és V. osztály.
A zsidók történetét a II.—V. osztályok együtt hallgatják.
A talmudra nézve megjegyzendő, hogy a mely tanulóknak
e téren haladottabb ismereteik voltak, a felső tanfolyam
talmudelőadásában vettek részt.

A gymnasiumi oktatás átnézete

az alsó tanfolyamban.

I. osztály.

Magyar nyelv és irodalom: Arany Toldi
Estéjének részletes olvasása és fejtegetése; az első éneket
betanulták; Petőfi válogatott költeményeinek elemzése és
betanulása. — Az olvasmány alapján tárgyalták az epikai
költészet sajátosságait. — Segédkönyvek: Arany: Toldi és
Toldi estéje, 3 óra hetenkint. Tanár: *Balogh.*

Latin nyelv: Cicero, pro Roscio Amerino. 5
óra hetenkint. Tanár: *Schill.*

Görög nyelv: Alaktan a szenvedő aoristosig. Megfelelő fordítási gyakorlatok. Segédkönyvek: Hintner-Schill, görög nyelvtan és olvasókönyv. 3 óra hetenkint.
Tanár: *Bloch H.*

Német nyelv: Válogatott olvasmányok Szemák német olvasókönyvéből. Költemények betanulása. Iskolai- és házi feladatok. 2 óra hetenkint. Tanár: *Bacher.*

Történet: Az ó-kor története a római császárság keletkezéséig. Segédkönyv: Mangold, Világtörténelem. I. kötet. 3 óra hetenkint. Tanár: *Balogh A.*

Mennyiségtan: Az alpműveletek algebrai kifejezésekkel. A legkisebb közös többes és a legnagyobb közös mérték. A hatványozás és a gyökfejtés. — Házi- és iskolai dolgozatok. 2 óra hetenkint. Tanár: *Rein.*

Természetrajz: Botanika: Az általános rész beható tárgyalása. — A részletes növénytan kiváló osztályai. 1 óra hetenkint. *Ugyanaz.*

II. osztály.

Magyar nyelv és irodalom: A költői műfajok tárgyalása; Arany balladáinak fejtegetése és betanulása. Arany „Széchenyi emlékezete“ fejtegetése és betanulása. — Poetika. — Segédkönyvek; Riedl, Poetika. 3 óra hetenkint.
Tanár: *Balogh.*

Latin nyelv: Sallustius, Bellum Jugurth. — Ovidius, Fasti I. II. — Írásbeli dolgozatok. 5 óra hetenkint.
Tanár: *Schill.*

Görög nyelv: Alaktan a μ -végű igéktől végig a megfelelő gyakorlatokkal. Segédkönyvek: Hintner-Schill, nyelvtan és gyakorlókönyv. 3 óra hetenkint
Ugyanaz.

Német nyelv: Közösen a III. osztálylyal. 2 óra hetenkint. Tanár: *Bloch H.*

Történet: A római császárság története. A Középkor története a keresztes hadjáratok koráig. Tan-

könyv: Mangold, Világtörténelem II. kötet. 2 óra hetenkint. Tanár: *Balogh*.

Mennyiségtan: Algebra; Arányok és aránylatok. — Első- és másodfoku egyenletek egy és több ismeretlennel. Mértan: A síkmértan elemei. Házi és iskolai dolgozatok. 3 óra hetenkint. Tanár: *Bein*.

Természetrész: Zoologia: Általános rész. — Az anthropologia részletes tárgyalása. 1 óra hetenkint. *Ugyanaz*.

III. osztály.

Magyar nyelv és irodalom: Stiliztika és retorika. Olvasták és elemezték: Katona Bánk-bánját, Shakespeare Julius Caesarját. Tankönyvek: Gobi, Stiliztika; Riedl, Retorika. 3 óra hetenkint. Tanár: *Balogh*.

Latin nyelv: Cicero, de nat. deor. I. — Vergilius, Aeneis I. II. — Kéthetenkint egy írásbeli dolgozat. 5 óra hetenkint. Tanár: *Schill*

Görög nyelv: Xenophon, Schenkl Chrestomathiája. Homeros, Odysseia, I. V. IX. 3 óra hetenkint. Tanár: *Bloch H.*

Német nyelv: Schiller: Wallenstein's Tod; Die Braut von Messina. Háromhetenkint egy írásbeli házi dolgozat. 2 óra hetenkint. *Ugyanaz*.

Történet: A középkor története az interregnumtól végig. — Az újkor története kezdettől fogva 1648-ig. Tankönyv: Mangold, Világtörténelem II. és III. k. 2 óra hetenkint. Tanár: *Bloch H.*

Mennyiségtan: Algebra: Határozatlan egyenletek különös tekintettel a diophantesi egyenletekre. A logaritmus és annak alkalmazása. 3 óra hetenkint. Tanár: *Bein*.

Physika: A mechanika alapfogalmai. A fontosabb statikai és kinematikai problémák tárgyalása. 2 óra hetenkint. Tanár: *Bein*.

Természetrajz: Kémia: A vegyülés általános törvényei. A szerves rész, különös tekintettel a fontosabb vegyületekre. 1 óra hetenkint. *Ugyanaz.*

IV. osztály.

Magyar nyelv és irodalom: Együtt az V. osztálylyal. 3 óra hetenkint. Tanár: *Balogh.*

Latin nyelv: Közösen a III. osztálylyal. 5 óra hetenkint. Tanár: *Schill.*

Görög nyelv: Homeros, Ilias I, VI. Plato. Apologia, Kriton. 3 óra hetenkint. Tanár: *Bloch H.*

Német nyelv: Lessing, Hamburgische Dramaturgie. Goethe, Dichtung und Wahrheit. Háromhetenkint egy írásbeli házi feladat. 2 óra hetenkint. *Ugyanaz.*

Történet: Az új-kor története 1867-ig. Tankönyv: *Mangold*, Világtörténelem. III. kötet. 2 óra hetenkint. Tanár: *Balogh.*

Politikai földrajz: Európa államai. 1 óra hetenkint. Tanár: *Balogh.*

Mennyiségtan: Algebra: Kamatoskamat-számítás. — Mértan: Stereometria. — Házi- és iskolai dolgozatok. 3 óra hetenkint. Tanár: *Bein.*

Physika: Általános rezgésstan. — Hangtan. — A hőtan és a gázok elmélete. 2 óra hetenkint. *Ugyanaz.*

Philosophia: Logika, Descartes. Ertekezésének olvasása és fejtegetése. 2 óra hetenkint. Tanár: *Balogh.*

V. osztály.

Magyar nyelv és irodalom: A magyar irodalom története; szemelvények olvasása. — Segédkönyv: *Beöthy*, Irodalomtörténet. I. és II. k. 3 óra hetenkint. Tanár: *Balogh.*

Latin nyelv: Tacitus, Agricola. Germania. — Horatius ódák I. könyve és de arte poética. — Két-hetenként egy írásbeli dolgozat. 5 óra hetenként.

Tanár: *Schill.*

Görög nyelv: Thukydides I. — Sophokles, Philoktetes. 3 óra hetenként.

Tanár: *Bloch H.*

Német nyelv: Goethe, Egmont. A német irodalom története. Segédkönyv: Kluge Leitfaden. Három-hetenként egy írásbeli gyakorlat. 2 óra hetenként.

Tanár: *Ugyanaz.*

Történet: Magyarország története 1867-ig különös alkotmányos intézményeink fejlődésére. — Tankönyv: Mangold, Magyarország oknyomozó története. 3 óra hetenként.

Tanár: *Balogh.*

Mennyiségtan: Permutációk és combinációk. — A Newtonféle hatványsor. — Analytika. — A matematikai tananyag átisméltése. Házi és iskolai dolgozatok. 3 óra hetenként

Tanár: *Bein.*

Physika: Fénytan. — Az elektromosság és a mágnesség. 2 óra hetenként.

Ugyanaz

Philosophia. Közösen a IV. osztálylyal. 2 óra hetenként.

Tanár: *Balogh.*

* * *

Az éneket az alsó tanfolyam valamennyi osztályában *Lazarus Adolf*, énektanár, tanította.

A.

A hallgatók és tanulók névjegyzéke.

Azon tanulók, kiknek neve csillaggal van jelölve, az iskolaév közben elmaradtak.

A felső tanfolyam hallgatói:

Név:	Évfolyam:	Születéshely:	Megye:
Bánde Zoltán	II.	Ráczkeve	Pest
Dr. Borsodi József	IV.	Sajó Szt. Péter	Borsód
Drechsler Miksa	I.	Tabajd	Fehér
Dr. Groszmann Zsigmond	IV.	Budapest	
5 Goldberger Andor	I.	Kecskemét	Pest
Horowitz József	III.	Nyirághó	Bars
Dr. Katz Márton	V.	Bogyiszló	Bihar
Kohn Lajos	V.	Illava	Trencsén
Dr. Richtmann Mór	IV.	Homonna	Zemplén
10 Schönfeld Aron	IV.	Felső-Falu	Szatmár
Schwarz Benjamin	I.	Ér-Ottomány	Bihar
Urbach Henrik	V.	Moravka	Szilézia
Weisz Sámuel	IV.	Nyirbátor	Szabolcs

Az alsó tanfolyam tanulói:

I. osztály.

Név:	Születéshely:	Megye:
*Bauer Ignác	Stotzing	Sopron
Blech Lajos	New-York	Amerika
Eidelhoch Pál	Kövesd	Bereg
Frankfurter Jakab	Szobotiszt	Nyitra
5 *Fried Adolf	Tisza-Palkonya	Borsód
Friedmann Bertalan	Tolcsva	Zemplén
Friedmann Leo	Csurog	B.-Bodrog
Friedmann Mór	Galantha	Pozsony
Goldberger Farkas	Krakowa	Románia
10 Gutmann Simon	Péterréve	Bács

N é v :	Születéshely :	Megye :
Grünwald Illés	Miava	Nyitra
Kleinmann Pinkász	Gáva	Szabolcs
Kún Lajos	Tisza-Igar	Heves
*Mandl Mór	Homonna	Zemplén
15 Márk Lipót	Nyitra	
Reichmann Ármin	Abádszalók	J. K. Solnok
*Rosner Ignác	Kökényes	Ugocsa
Rosenbaum Samu	Vehéc	Zemplén
*Silbermann Emanuel	Lubotin	Sáros
20 Sonnenfeld Jakab	N. Szombat	Pozsony
*Schwarz Dávid	Rákos-Palota	Pest
*Schwarz Mór	Huszt	Mármaros
Weinstein Pinkász	Török Szt. Miklós	J. K. Szolnok
Weisz Jakab	Jablonitz	Nyitra
25 Weitzner Leo	Bolechow	Gácsország
Wiener Antal	Mindszent	Csongrád

II. osztály.

N é v :	Születéshely:	Megye:
Diamant Gyula	Nagy-Tapolcsány	Nyitra
Goldmann Benő	Kis-Czell	Vas
Kraus Ignác	Szirák	Nógrád
Lézmán Jenő	Nagy-Szóllős	Ugocsa
5 Lichtblau Fáti	Nyiregyháza	Szabolcs
Majerovics Kálmán	Csomaköz	Szatmár
Robicsek Sándor	Budapest	
Rosenberg Zsigmond	Budapest	
Salamon Kálmán	Ó-Dávidháza	Bereg
10 Schlesinger Sámuel	Ipolyság	Hont
Silbermann Adolf	Piszkorócz	Zemplén
Stern Ignác	Putnok	Gömör
Wassermann Ödön	Tisza-Ujlak	Ugocsa
Weisz Elemér	Budapest	
15 Weisz Miksa	Bogylas-Alja	Nógrád
Winkler Miksa	Velepölye	Zemplén

III. osztály.

N é v :	Születéshely :	Megye !
Adler Zalman Léb	Hosszúrév	Szolnok-Doboka
Berkovics Náthán	Andrásócz	Ung
Diamant Béla	Spácza	Pozsony
Freireich Simon	Szepes-Ófalú	Szepes

N é v :	Születéshely :	Megye :
5 Friedmann Sámuel	B.-Rákos	Bereg
Grünstein Jakab	Szaniszló	Szatmár
Grünwald Henrik	S.-A.-Ujhely	Zemplén
Klein Bernát B.	Kurima	Sáros
Rosengarten Vilmos	Feredő-Gyógy	Hunyad
10 Weisz Samuel	Salánka	Ugocsa
Zipser Dávid	Richvald	Szepes

IV. osztály.

N é v :	Születéshely :	Megye :
Alt Jenő	Parabuty	Bács-Bodrog
Berger Salamon	Kemecsen	Szabolcs
Enten Manó	Berzevicze	Sáros
Farkas Miklós	Budapest	
5 Hamvai Sándor	Levelek	Szabolcs
Kandel Samu	Nagy-Rippény	Nyitra
Lebovics Sándor	Balassa-Gyarmat	Nógrád
Lipene Herman	Bártfalva	Mármaros
Schönfeld Ferenc	Péterfalva	Ugocsa
10 Steiner Vilmos	Vác	Pest
Szilczer József	Mártonfa	Baranya
Thoman Simon	Szobránc	Ung
Weisz Emanuel	Szatmár	Szatmár
Weiszberger H. Lebi	Tolcsva	Zemplén

V. osztály.

N é v :	Születéshely :	Megye :
Gerstl Ignác	Berzevice	Sáros
Junger Mózes	Pelejte	Zemplén
Kohn Andor	Döröcske	Somogy
Lövy Emánuel	Tót-Megyer	Nyitra
5 Redlich Lipót	Borgó-Prund	Beszterce-N.
Schwarz Béni	Budapest	
Spiegel Hermann	Korneuburg	Ausztria
Szöllősi Sámuel	Nagy-Szöllős	Ugocsa.

B.

Az „Écz-Chájim“ segélyző-egylet kimutatása az 1903—4-ik tanévről.

Az »Écz-Chájim« segélyző-egylet elnöksége hálás köszönettel sorolja fel az 1903—4-iki tanévben befolyt adakozásokat. A bizottság tagjai a tanári karon kívül a következők: Adler Gyula, Eisler Samu, Goldmann Mihály, Handler Jónás, Herzmann Bertalan, Dr. Kayserling M., Dr. Kohn Sámuel, Rosenberg Mór, Schweiger Márton, Dr. Simon József, Weisz J. M. urak.

I. Bevételek:

a) Tagsági díjak:

	K f.		K f.
Adler Gyula úr, Budapest	40.—	Beimel Jakab úr, »	10.—
Adler Lajos úr, »	20.—	Bein Károly úr, tanár, »	10.—
Adler Henrik úr, »	10.—	Berger Mór úr, »	10.—
Dr. Ardó Alfred úr, »	10.—	Berger Jakab úr, Ráczeve	10.—
Asriel és Farchi urak »	10.—	Dr. Bernstein Béla úr, rabbi.	
Dr. Bacher Vilmos úr, tanár,		Szombathely	10.—
Budapest	10.—	Beszterczebányai izr. hitk.	10.—
Bacher Emil úr, igazgató, Bdp.	10.—	Bettelheim Miksa úr, Bdp. .	10.—
Back Fülöp úr, »	10.—	Bettelheim M. és Ta., Bdp.	10.—
Balogh Ármin úr, tanár, »	10.—	Birnbaum Imre úr . . . »	10.—
Dr. Bánóczy József úr, igazgató,		Birnbaum Jakab úr, Bdp. .	10.—
Budapest	10.—	Biró Károly úr » . . .	10.—
Baron Adolf úr, Bpest. . .	10.—	Dr. Blau L. úr, tanár. . .	10.—
Barber Izidor és Ta., Bpest. .	10.—	Dr. Blumgrund N. úr, rabbi,	
Felsőványi Baruch Jenő úr,		Abony	10.—
Budapest	10.—	Blau Adolf úr, Bdp. . . .	10.—
Beifeld József úr, Budapest	10.—	Bloch Arthur úr, » . . .	10.—
Baumfeld és Weidinger urak		Bloch Mózes, úr, tanár, Bdp.	10.—
Budapest	10.—	Dr. Bloch H. úr, tanár, »	10.—
Baumgarten Leó úr, Bpest.	20.—	Boschan Jakab úr, Budap.	10.—
Baumgarten Lajos úr, »	20.—	Bozsán Péter úr » . . .	10.—
Beer és Rosenberg urak »	10.—	Budai izr. hitközség . . .	20.—

	K f.		K f.
Braun és Politzer urak, Bpest.	10.—	Goldberger J. M. úr, Szegzárd	10.—
Brust Dávid úr, Budapest .	10.—	Goldmann Mihály úr, Budp.	10.—
Bramer Henrik úr » .	10.—	» Dr. Goldziher Ignác úr,	
Brüll Henrik és Fiai, Buda-		tanár, Budapest . . .	10.—
pest	50.—	Gomperz Miksa úr, Budapest	10.—
Dr. Büchler A. úr, tanár, Wien	10.—	Gomperz Testvérek »	20.—
Csurgói izr. hitközség .	10.—	Grosz Zsigmond úr, »	10.—
Daniel Sándor úr, Bdp. .	30.—	Gutmann Miksa úr, »	10.—
Demjén Ignác úr » .	20.—	Guttman Ádám úr, »	10.—
Deutsch Gyula úr » .	10.—	Győri izr. hitközség . .	20.—
Deutsch S. és Jakab urak Bdp.	30.—	Győri Chevra Kadisa .	30.—
Devecsics Gyula úr utóda, Buda		Ifj. Hay Ignác úr, Budapest	12.—
pest	10.—	Dr. Haas Simon úr, Szucsány	10.—
Dr. Diamant Gyula úr, rabbi,		Handler Jónás úr, Budapest	10.—
Vukovár	10.—	Hartmann Mór úr, »	20.—
Diamant Sám. úr, Budapest	10.—	Hatvany-Deutsch József úr,	
Drucker Mór úr »	10.—	Budapest	100.—
Dr. Eisler M. úr, rabbi, Ko-		özv. ifj. Heidelberg Mórné	
lozsvár	10.—	Budapest	10.—
Ehrenstein Bernát úr, Bdpst.	10.—	Heidelberg L. V. úr, Budapest	30.—
Eisler és Reinitz urak, Bdp.	10.—	Heiszler Ignác úr, »	10.—
Entermont és Ta. »	10.—	Dr. Heller Bernát úr, tanár,	
Engl Hugó úr »	10.—	Budapest	10.—
Epinger Lázár és Fia urak, Bdp.	20.—	Heller Gyula úr, Budapest	10.—
Ernyei Henrik úr »	10.—	Herzka Gusztáv és Fiai	10.—
Dr. Fényes M. úr, tanár, Bdp.	10.—	Herzmann Bertalan úr, Bdpst.	10.—
Feivel Lipót úr, »	10.—	Herzfeld Zsigmond úr, »	10.—
Felbert Gyula úr, »	10.—	Herzfeld Frigyes úr, Budap.	10.—
Feuereisen Testvérek »	10.—	Dr. Herzog Manó úr, rabbi	
Dr. Fischer Gyula úr, rabbi, Prag	10.—	Kaposvár 1903 és 1904-re	20.—
Fischer Simon úr, Bpest. .	10.—	Hirsch Jakab úr, Budapest	30.—
Fleischl Sándor úr, Bdp.	10.—	özv. Hirschler Frigyesné,	
Freundenberg Ráfáel úr, »	10.—	Budapest	10.—
Dr. Frisch Ármin úr, tanár »	10.—	Joel Adolf és Fiai Bdp.	10.—
Fröhlich Miksa úr »	10.—	Kann Jakab úr, »	10.—
Dr. Fuchs Dávid úr, »	10.—	Kanitz Ignác úr, »	10.—
Fuchs Vilmos úr, Budap.	20.—	Dr. Kayserling M. úr, rabbi,	
Fürst Jakab és Fia »	10.—	Budapest	10.—
Galitzenstein József úr, Bdp.	10.—	Keppich Lipót úr, Budap. .	20.—
Gardé Henrik úr, »	10.—	Dr. Kecskeméti Lipót úr, rabbi,	
Geist Lajos, úr, Szombathely	10.—	Nagy-Várad	10.—
Goldberger S. F. és Fiai, Bu-		Keszthelyi Czedaka, . . .	10.—
dapest	50.—	Keszthelyi Chevra-Kadisa	10.—

	K f.		K f.
Klein Jakab H. úr, Budapest	10.—	Musitzky Ignác úr, Budapest	10.—
Dr. Klein J. úr, rabbi, Kassa	10.—	Ifj. Nagler Testvérek Bdp.	10.—
Klein J. D. úr, Budapest	10.—	Nagel Ignác úr	» 10.—
Dr. Kohn Sám. úr, rabbi, Bdp.	10.—	Dr. Neumann Arm. úr, udvari	
Kobrak M. úr, Budapest	10.—	tanácsos, Budapest	10.—
Kohn Arnold úr,	» 10.—	Neuschloss Károly Fiai, Bu-	
Kohn Lajos úr,	» 10.—	dapest	20.—
Kohner Ad. és Fiai, Bdp.	60.—	Nord és Zerkowitz urak, Bdp.	10.—
Dr. Krämer Lip. úr, N.-Szöllős	10.—	Oesterreicher Miksa úr, igazg.	
Kornfeld Zsigmond úr, főrendi-		Budapest	10.—
házi tag, Bdp.	20.—	Dr. Ostern Lipót úr, Bpest	10.—
megyeri Krausz L. úr, Bdp.	12.50	Pauncz Sándor úr	» 10.—
megyeri Dr. Krausz J. úr		Dr. Pillitz B. úr, Veszprém	10.—
Budapest	12.50	Pollak Károly és Ta., Budp.	10.—
Kriegler D. úr, Budapest	10.—	Pollak József úr, Budapest	10.—
Dr. Kriszhaber Béla úr, rabbi.,		Popper Károly úr, Budapest	20.—
Soroksár	10.—	Porges B. úr	» 10.—
Kronberger Lipót úr, igazgató,		Pozsonyi izr. hitközség	30.—
Budapest	10.—	Dr. Rappaport Béla úr, tanár,	
Küszler Henrik úr, Budap.	10.—	Budapest	10.—
Latzkó és Popper urak, Bdp.	10.—	Rechnitz H. és M. urak Bdp.	10.—
Lazarus Ad. úr, főkantor,		Riesz Testvérek	» 20.—
Budapest	10.—	Rosenberg Mór úr,	» 10.—
Leipziger Vilmos úr, Bdp.	20.—	Roth Miksa úr,	» 10.—
Leitersdorfer Dávid úr,	» 10.—	Ruszt József úr	» 20.—
Dr. Links Ármin úr,	» 10.—	Sándor Armin úr,	10.—
Lederer Róbert úr,	» 10.—	Schlesinger Alajos úr,	» 10.—
Lindenbaum Mór úr,	» 10.—	Schlesinger M. Bertalan úr,	
Liptó Szt.-Miklósi izr. hitk.	20.—	Budapest	20.—
Lövenstein Henr. úr, Szom-		Schlesinger és Pollakovics urak,	
bathely	10.—	Budapest	20.—
Löwy Ad. úr, Weiss S. és Ta.		Schlesinger és Engelsmann urak,	
czég beltagja, Budapest	10.—	Budapest	10.—
Löwy Salamon úr, igazg. »	10.—	Schmiedl Albert úr, Budap.	10.—
Özv. Löwy Bernátné	» 10.—	Schön Ign. úr	» 10.—
Mandl Bernát úr	» 10.—	Dr. Schreyer Jak. úr,	» 10.—
Markus és Szendrei urak Bdp.	10.—	Dr. Schreyer Sam. úr,	» 10.—
Mautner és Vilcsek urak,	» 10.—	Schwarz Lajos úr,	» 10.—
Mohácsi izr. hitközség	20.—	Id. Schulz József úr	» 10.—
Modern és Breitner urak, Bdp.	30.—	Semmler J. úr,	» 20.—
Müller Vilmos úr,	» 20.—	Simon Miksa úr,	» 10.—
Müller Mór úr,	» 10.—	Dr. Simon József úr	» 10.—
Munk Mór és Ta.	» 20.—		

	K f.		K f.
Simon Jakab úr, Budapest	10.—	Weisz Sámuel úr, Somogy-Szill	10.—
Dr. Singer B. úr, rabbi, Szabadka	10.—	Dr. Weiszborg J. úr, rabbi, Budapest	10.—
Steiner Bertalan úr, Budap.	10.—	Weisz J. M. úr, Budapest	10.—
Steiner Armin és Ferencz urak, Budapest	10.—	Weishut Alaj. úr, iagz., Wien	20.—
Stern Frigyes úr, Budapest	10.—	Weishut Károly, úr Budapest	10.—
Stern Károly úr, »	10.—	Dr. Wellesz Gyula úr, rabbi, Nagy-Bittse	10.—
Sternthal Adolf úr, »	50.—	Welwart és Werber urak, Bdp.	10.—
Strasser Róbert úr, »	10.—	Wertheimer és Frankl urak, Budapest	10.—
Strausz Emil úr, »	20.—	Dr. Wolf Vilmos úr, Budp.	10.—
Sváb Károly úr, főrendiházi tag, Budp.	100.—	Wolfner Lajos úr »	10.—
Szende József úr, »	10.—	Wollak Samu úr »	10.—
Szerb Károly úr, »	10.—	Wottitz Baruch és Fiai Bu- dapest	10.—
Dr. Unger Bernát úr, Budp.	10.—	Zinsenheim Simon úr, Budp.	10.—
Dr. Venetianer L. úr, rabbi, Ujpest	10.—	Dr. Ziegler Ign. úr, rabbi, Karlsbad	10.—
Weisz Adolf úr, Budapest	10.—	Zwack József és Ta., Bdp..	20.—
Weisz Gyula úr, »	10.—		
Dr. Weisz Miksa úr, tan., Bdp.	10.—		
Dr. Weisz Mór úr, »	10.—		
		Összeg	2957.—

b. *Alapítási díj.*

	Korona
Montag Lipót úr: Első részlet	100.—

c) *Templomi adakozások.*

I) A dohány-utczai templomban.

	Korona		Korona
Adler Sándor úr . . .	10.—	Kohner Zsigmond úr, udvari tanácsos .	100.—
Bacher Emil igazg. úr	20.—	Kraus Mór úr	10.—
Bacher Miksa úr . . .	5.—	Lederer Róbert úr . .	11.—
Bloch Arthur úr . . .	20.—	Schmidl Albert úr . .	10.—
Ehrlich Mátyás úr . .	10.—	Szabolcsi Miksa úr . .	5.—
Eppinger Lázár úr . .	40.—	Dr. Szegvári László úr	50.—
Fanto Henrik úr . . .	10.—	Schwarz Ignác úr . .	100.—
Fröhlich Ármin úr . .	10.—	Weisz I. M. úr	50.—
Herzmann Bertalan úr	18.—		
Kálmán Dávid úr . . .	6.—		

II. Az intézeti templomban.

	Korona		Korona
Agoston úr	20.—	Kovács Lipót úr	10.—
Dr. Bacher V. úr	12.—	Löwy M. úr	1.—
Bacher Ernő úr	3.—	László úr	2.—
Dr. Blau Lajos úr	10.—	Dr. Rapaport Béla úr	2.—
Bloch Mózes úr	4.—	Dr. Rosenberg Sánd. úr	4.—
Dr. Bloch H. úr	5.—	Robicsek úr	1.—
Blatt Henrik úr	4.—	Sauer József úr	2.—
Bogyó Samu úr	6.—	Sauer Ármin úr	7.—
Buchbinder Márkus úr	5.—	Sternberg B. úr	2.—
Balass József úr	2.—	Schamburg úr	1.—
Boross Hugó úr	4.—	Schneider Dávid úr	11.—
Erdély József úr	8.—	Strasser úr	2.—
Fleischmann Ignác úr	5.—	Dr. Schönwald Károly úr	2.—
Freier István úr	5.—	Dr. Schick B. úr	2.—
Friedler Károly úr	2.—	Schwarz Gyula úr	2.—
Freistadtel Jakab úr	2.—	Stern úr	2.—
Friedmann úr	2.—	Steiner Károly úr	10.—
Dr. Fuchs Dávid úr	10.—	Dr. Schönstein L. úr	5.—
Goldstein úr	2.—	Telegdy Ármin úr	5.—
Grünfeld úr.	4.—	Skalka József úr	2.—
Ganz Ármin úr	5.—	Stern Jakab úr	1.—
Horowitz József úr	2.—	Sternberg Ármin úr	2.—
Dr. Hirschfeld M. úr	2.—	Dr. Weisz Miksa úr	6.—
Hauer Jakab úr	2.—	Wessel M. úr	5.—
Dr. Katz M. úr	1.—	Urbach Henrik	2.—
Kohn úr	2.—	Összeg	705.—

d) *Szelvények és kamatok.*

Korona

Az egyleti vagyon kamatai a Reich Gábor és Sarolta, a Horowitz Betti, az özv. dr. Kaufmann Dávidné és gelsei Guttmann-féle alapítványok kamataival együtt 7025.24

e) *Rendkívüli adakozások.*

A salgó-tarjáni kőszénbánya-részvénytársaság	217.20
csepregi Schapringer Berta úrhölgy.	100.—
Latzko Henrik úr	10.—
Schlesinger Mihály úr	30.—
Kraus Adolf úr	10.—
Horowitz úr	4.—
A pesti izr. hitközség előljáróságától Hatvany- Deuschl Sándor úr adakozása	200.—
A „Pester Lloyd“-tól A. úr adománya	5.—
Összeg	576.20

f) <i>Kisorsolt értékpapirokért</i>	12000
Kisorsolt $4\frac{1}{2}\%$ -os záloglevelek külömbözete	371
Összeg	12371

g) *Más adakozások az intézet és a segélyző-egylet javára.*

A vallás- és közoktatásügyi minster úr Ő Nagyméltósága méltóztatott intézetünk szegénysorsu növendékeinek támogatására az izr. iskolaalapból 2000 koronát engedélyezni.

Az izr. közalap bizottsága ugyan arra a célra 1000 koronát engedélyezett. E helyen is hálás köszönetet mondunk segélyző munkánk ezen előmozdításáért.

A pesti izr. hitközség előljárósága főt. dr. Kohn Sámuel rabbi úr javaslatára egy a tanári kar által ajánlott hallgatónak megszavazta a Kohn S.-féle ösztöndíjat (200 K) és két hallgatónak a hitközségi ösztöndíjakat (à 200 K),

A pesti izr. hitközség előljárósága megszavazta egy a tanári kar által ajánlott hallgatónak a Reich Gábor és Sarolta-féle ösztöndíjat (400 K).

A pesti Chevra Kadisa előljárósága engedélyezett a tanulók segélyezésére 400 koronát. Ezt az összeget a jelzett célra fordítottuk.

Az izr. orsz. ösztöndíjegylet bizottsága megszavazott 5 hallgatónak 200—200 koronai és 4 hallgatónak 100—100 koronai ösztöndíjat.

Trebitsch J. igazgató úr (Budapest), szegénysorsu tanulók közt való felosztásra 200 koronát, Goldzieher Ede úr (Brüssel) 50 koronát, Eisler Samu úr (Budapest) 20 koronát és egy névtelen jótevő 10 koronát bocsátott rendelkezésünkre.

<i>A bevételek összege.</i>		K	f
Tagsági díjak		2957.—	
Templomi adakozások		705.—	
Szelvények és kamatok		7025.24	
Rendkívüli adakozások		576.20	
Alapítási díj		100.—	
Kisorsolt értékpapirokért		12371.—	
	<u>Összeg</u>	23734.44	

II. K i a d á s o k.

A nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministerium által engedélyezett 2000 koronán, továbbá az izr. közalap bizottsága által megszavazott 1000 koronán, valamint a Hatvany-Deutsch József úr által adományozott 2000 koronán kívül fordítottunk az „Écz-Chájim“ pénztárából segélyezésre, ösztöndijakra és más kiadások fedezésére 22505.19 koronát még pedig:

	K	f
Havi segélyezés, ellátás és ruházásra	10218.40	
Az egyleti szolgának	134.85	
Behajtási díj	22.—	
A Goldziher Izsak-féle ösztöndíj kifizetése	80.—	
A Horowitz-féle alapítvány kifizetése	36.—	
Díj a banknál	4.51	
10% tőkekamatadó	14.43	
A Kaufmann-féle alapítványból kiirt pályamunkára	160.—	
Ertékpapirokra	11835.—	
	<u>Összeg</u>	22505.19

Kimutatás a Hatvany-Deutsch József úr által adományozott 2000 K-ról.

	K	f
Téli kabátokra	176.—	
Ebédjegyekre	392.—	
Reggelire	1023.90	
	<u>Összeg</u>	1591.90

A megmaradt 408 kor. 10 fill. a jövő tanévben ugyan arra a célra lesz fordítva; csak azért nem használtuk fel az egész összeget, mert csak 1903. november 1-től kezdve állott az rendelkezésünkre.

Kimutatás az „Ecz-Chájim“ vagyonáról az 1903. decz. 31-én.

B e v é t e l e k :		K	f
Készpénz 1902. december 31-én		5203.37	
Templomi adakozások		828.—	
Tagsági díjak		2677.—	
Rendkívüli adakozások		405.—	
Kamatok		7004.71	
Kisorsolt értékpapírok		2000.—	
id. Hatvany-Deutsch József úr hagyatékából . .		1000.—	
Különbözet a becserélt 4 ¹ / ₂ %-os záloglevelekért		508.20	
	Összesen .	19626.28	
K i a d á s o k :		K	h
Havi segélyre, ellátásra és ruházásra		9659.50	
Behajtási díj		96.35	
Kezelési illeték		4.13	
10% tőkekamatadó		12.63	
Ertékpapírok		6282.15	
	Összesen .	16054.76	
Bevételek		19626.28	
Kiadások		16054.76	
	Marad .	3571.52	

A pesti kereskedelmi banknál letétben levő

értékpapírok névértéke	151500.— ¹⁾
Készpénz	3571.55

Az értékpapírok jegyzéke.

300 frt. januári járadék	600.—
400 „ májusi járadék	800.—
150 „ áprilisi járadék	300.—
62400 K 4 ¹ / ₂ % magy. kereskedelmi bank záloglevelei	62400.—

¹⁾ Ebből az összegből 2900 K kihatandó, még pedig a dr. Kaufmann Dávid-féle alapítvány (2000 K), melynek kamatai egy pályamunka díjazására fordítandók, továbbá a Horowitz-féle alapítvány (900 K), melynek kamatai az intézeti templom örök lámpájának fenntartására fordítandók.

	K	f
66800 K 4 ⁰ / ₁₀₀ magy. kereskedelmi bank záloglevelei	66800.—	
12400 K 4 ⁰ / ₁₀₀ magy. földhitelintézet záloglevelei	12400.—	
300 frt. 4 ⁰ / ₁₀₀ „ „ „	600.—	
2500 frt. 4 ⁰ / ₁₀₀ magy. földteherment. kötvény . .	5000.—	
2 drb. 4 ⁰ / ₁₀₀ magy. jelzálogbank nyereség kötvénye	400.—	
1 „ 3 ⁰ / ₁₀₀ „ „ „	200.—	
1000 frt. 4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ egyesült fővárosi takarékpénztár. záloglevelei	2000.—	
	Összeg ¹⁾ 151500.—	

Budapest, 1903. márczius hó 21-én.

Weiss I. M.,
számvizsgáló.

Sternthal Adolf,
számvizsgáló.

Schweiger Márton,
pénztáros.

Dr. Simon József,
ellenőr.

¹⁾ A pesti izr. hitközség kezelése alatt levő Reich Gábor és Sarolta alapítványának tőkéjét (16000 K) nem vettük itten fel.

C.

Az ajándékozott könyvek lajstroma.

- | | |
|--|--|
| <p>Alliance Israelite Universelle, Paris : Friedländer M., <i>Gesch. d. jüd. Apologetik.</i> Zürich 1903.</p> <p>Jüdische Statistik, I. Berlin 1903.</p> <p>Luzatto G., <i>J Banchieri Ebrei in Urbino nell' eta ducale.</i> Verona-Padova 1903.</p> <p>Modona L., <i>Vita e Opera di Imm. Romano.</i> Firenze 1904.</p> <p>Revue des Ecoles de l'Alliance.</p> <p>Steckelmacher M., <i>D. Princip d. Ethik.</i> Mainz 1904.</p> <p>Stern M., <i>Osianders Schrift über d. Blutbeschuldigung.</i> Berlin 1903.</p> <p>Trénel J., <i>L' Ancien Testament et la langue Française du moyen age.</i> Paris 1904.</p> <p>תנ"ך עם פי' : ס' תהלים מר' צבי חיות מדעי Th. I. Zitomir 1903.</p> <p>Bacher Vilmos dr. tanár, Budapest. Abboth Edwin A., <i>Contrastor a Prophet and a Forger.</i> London 1903. 8.</p> <p>Caul A. M., <i>Nethibhoth Olam . . .</i> 3. Aufl. Frankf. a. M. 1855. 8.</p> <p><i>Die Deborah. Eine deutsch-amerikanische Monatsschrift.</i> Cincinnati 1901. 8.</p> <p>Goldschmidt Henriette, <i>Ideen über weibliche Erziehung.</i> Leipzig 1882. 8.</p> <p>Krauss Friedr. S., <i>Der Urquell.</i> Monatsschrift für Volkskunde. Wien 1898.</p> | <p>Patachich József, <i>Történeti jegyzetek szabad királyi Pest városról.</i> Pesten 1839. 4.</p> <p>Rèville M. Jean, <i>Congrès internat. d' histoire des religions. . .</i> Paris 1900. 8.</p> <p>Schmiedl Ad., <i>Das älteste Buchdrama in d. Weltlitt.</i> Wien 1900. 8.</p> <p>Silberstein Ad., <i>Dichtkunst des Aristoteles.</i> Budapest. Wien. Leipzig 1876. 8.</p> <p>Spartacus . . . <i>Romanicae res.</i> I. Wien 1900. 8.</p> <p>Vasili Comte Paul, <i>La société de Saint-Petersbourg.</i> Paris 1886. 8.</p> <p>Weissmann Arth., <i>Monatsschrift f. Litterat. u. Wissensch. des Judenthums.</i> Wien.</p> <p>Zimmer Friedr. <i>Denkschrift d. k. pr. Seminars zu Herborn.</i> F. 1890—91. . . Herborn 1891. 8.</p> <p>אגדות תלמוד ירושלמי ע"י אלעזר סופר Jerusalem 1899. 4.</p> <p>אור לפארו עם דרך החיים על הר' פסח Munkács לר' רפאל סג"ל צימטבוים 1893. 4.</p> <p>בחינת עולם עם בקשות המ"מין Pozsony 1885. 4.</p> <p>גבורי ישראל s. l. 4.</p> <p>דברי חיים על התורה לר' חיים האלבר- Krakau 1892. 4.</p> <p>ח"ב על מועדים וחידושים על בנו Krakau 1892. 4.</p> |
|--|--|

- Jerusalem 1888. 4. **הדושי הר"ן על מס' עבודה זרה**
- Pieterkow 1900. 4. **חנוכת התורה מג' רבי ר' העשיל זצ"ל קראקא**
- Podgorze 1898. 4. **כתר תורה מר' מאיר ז"ל ברי לוי יצחק**
- Pieterkow 1901. 8. **כל אגדות ישראל מאת י' ב' לבנר ה"ב**
- Lemberg 1877. 4. **מבוא המדרש . . . אסף מו"ה שלמה ווילף מדראהביטש**
- Warschau 1895. 4. **מגדנות אליעזר מר' אפרים אליעזר צבי הירש**
- Krakau 1894. 4. **מגיד צדק מוסר השכל מר' זאב דוב זצוק"ל היה מ"מ בק' טארנא**
- Drohobycz 1902. 4. **מנחה בלולה עם זכור לאברהם מר' זעליג הכהן לויטערבאך**
- Drohobycz 1889. 4. **מנחת אזכרה על מס' אבות מר' זעליג הכהן לויטערבאך**
- Paks 1901. 4. **משחת אהרון לר' אהרן קוטנא זצ"ל**
- Wilna 1898. 4. **נחל עדן לר' רפאד ברי שמעון גארדאן**
- Og ny Dansk oversattelse of Wolff Abr. Alex. Kopenhagen 1894. 8. **סדר ההפטרות לכל השנה**
- Krakau 1891. 2. **פסח הבית על ש"ע יו"ד להר' אברהם ז"ל גדליה טיקטין ז"ל**
- Lemberg 1884. 2. **שאילות יעב"ץ**
- Krakau 1901. 8. **שדה בוכים לר' שמעון בנימין וואלף פאן ראטהשילד**
- Drohobycz 1890. 2. **שו"ת ריב"ם שנייטוך**
- Pieterkow 1900. 8. **תוספות בנימין על מס' אבות לר' בנימין אליה ב"ר יעקב זאב ז"ל**
- Podgórze 1900. 4. **תפלה למשה להר' משה אלמושניני ז"ל עם תפלה ליעקב**
- Bernstein Béla, dr., rabbi, Szombathely. Beszédjét: Az intelligencia hivatása. M. Sziget 1903. **רבי ב"ר יעקב זאב ז"ל**
- Alber J. N., Interpretatio S. Scripturae X. Pest 1803. **הדושי הר"ן על מס' עבודה זרה**
- Budapest 1904. **Saját iratát: A héber bibliakánon.**
- Posen 1903. **Jeschurun.**
- Bpest 1903. **Izr. Tanügyi Értesítő.**
1903. **Sárospataki Lapok.**
1903. **Lenke M., Bibliai olvasmányok. Besztercebánya**
1903. **Mahler E., Babilon és a biblia. Budapest 1903.**
1903. **Mitteilungen d. Gesellschaft f. jüd. Volkskunde. XIII.**
1903. **Protestáns Szemle.**
1895. **Templer R., Unsterblichkeit bei den jüdischen Philosophen d. Mittelalters. Leipzig u. Wien.**
1903. **Theologiai Szaklap.**
1903. **Unitárius Közlöny.**
1887. **דרושי רמ"ץ**
- Posen. **Bloch Philipp, dr., rabbi, Posen.**
1894. **Saját: Geschichte d. Kabbala u. Religionsphilosophie. Trier**
1903. **Der Mamran. Berlin**
1903. **Der Streit um den Moreh d. Maimonides. Pozsony**
- Budapest. **Borsodi, József dr., Budapest.**
1904. **Saját diss.: Comm. Maim. in Mishnam ad Tract. Schekalim cap. I—IV. Budapest**
- 1903—5663. **Central Conference of American Rabbis: Year Book**
1904. **Deutsch-Isr. Gemeindebund. Saját: Mittheilungen Nr. 62. Berlin**
1904. **Saját: Statistisches Jahrbuch (XVI) 1903. Berlin.**
- Berlin. **Eschelbacher J. dr., rabbi, Berlin.**
1903. **Bergel S., Kischinev u. d. Lage d. Jud. in Russland. Berlin**
1903. **Verhandlungen etc. d. Rabbinerverbandes Frf. a. M. 1903.**
- Zsolna. **Friedmann D. dr., rabbi, Zsolna.**
1903. **Beszédjét: Gutes Andenken Zsolna**

- Gesellschaft zur Erforschung jüd. Kunstdenkmäler Frankfurt a. M.** Saját: Mitteilungen III. IV.
- Guttman Mihály dr., rabbi, Csongrád.** Analysis et explicatio lectionum masoreticarum etc. a Joh. Simonis. Halae S. a. Saját: Abrahám bar Chijja Savasorda geometriájának III. fejezete. Budapest 1903.
- Grossherzoglicher Oberrat d. Israeliten, Karlsruhe.** Steckelmacher M., Das Princip der Ethik vom philosophischen und jüdisch-theol. Standpunkte. Mainz 1904.
- Grossmann Zsigm. dr., Budapest.** Saját diss.: Georgievics B. élete és művei. Budapest 1904.
- Grünhut Lázár dr., Director, Jeruzsálem.** Saját: Reisebeschreibungen des R. Benjamin von Tudela I. u. II. Teil. Jerusalem 1903.
- Hebrew Union College. Cincinnati.** Ceremonies at the Installation of Rev. Dr. K. Kohler. October 18, 1903.
- Horovitz Jakab dr., Frankfurt a. M.** Saját: Babel und Bibel [Beilage z. Bericht d. isr. Religionsschulen. Frankfurt a. M. 1904].
- Israelitische Allianz, Wien: XXXI.** Jahresbericht. Wien 1904.
- Israel. Gemeinde, Hannover.** Katalog der isr. Gemeinde-Bibliothek zu Hannover. Hannover 1901.
- Isr. theologische Lehranstalt, Wien.** Saját Értesítőjét 1902/3 tudományos melléklettel: Müller D. H. Die Gesetze Hammurabis u. d. mos. Gesetzgebung. Wien 1903.
- Isr. hitközség előljárósága, Szeged.** A szegedi új zsinagóga. Jüdsch-theol. Seminar, Breslau. Saját Értesítőjét 1903/4 tudományos melléklettel: Levy J. Vortrag. Kaelter Robert dr., rabbi, Potsdam. Saját művét: Geschichte d. jüd. Gemeinde zu Potsdam. Postdam 1903.
- Katz M. dr., Budapest.** Saját diss.: Commentarius Maimonidae in Misnam ad tract. Sabbath. Bpest. 1903. 2 pld.
- Kohler K. dr., rabbi és igazgató, Cincinnati.** Saját: Assyrology and the Bible [Kül. leny. Year-Book-ból.]
- Kohn Lajos dr., Budapest.** Saját diss.: Commentarius R. Mosis Maimuni in Mischnam ad tractatum Sabbath [XIX—XXIV]. Budapest 1903.
- Lebovits J., rabbi, B. Magócs.** Magyar zsinagóga I—V.
- Lehranstalt f. d. Wissenschaft d. Judenthums Berlin.** Saját Értesítőjét tudományos melléklettel: Dr. J. Elbogen: Die Religionsanschauungen der Pharisäer. Berlin 1904.
- Levy L. dr., Breslau.** Saját: Reconstruction des Commentars Ibn Esra's zu den ersten Propheten. Berlin 1903.
- Löwentritt J., Köröshegy néhai Löwentritt Sámuel rabbi hagyatékából:** אדרת אליהו חלק א' וב' Livorno 1742. 4.
- אהבת דוד Prag 1800. 8.
- אהל מועד Frankf. a. O. 1767. 2.
- אהל משה Zolkiew 1765. 4.
- אוהל יעקב Frankf. a. O. 1719. 4.
- אור החיים על חה"ת Zolkiew 1799. 4.
- אור לישרים Prag 1745. 4.
- אורחת חיים Wien 1791. 8.

- Zolkiew 1752. 4. אותות למועדים
 Fürth 1741. 4. אפי רברבי (ש"ע אה"ע)
 s. l. et a. ארץ צבי על ההפטרות
 Fürth 1726. 2. באר יעקב
 Prag 1814. 4. באר שבע
 Prag 1695. 4. בינת יששכר
 s. l. s. a. (Prag 1700). 4. בית לחם יהודה
- Dessau 1697. 4. גבורת אנשים
 Prag 1716. 4. דברי דוד
 Amsterdam 1705. 2. דברי זכרון
 Prag 1794. 4. דגול מרבבה
 Wien 1855. 4. דלתים ובריה
 Frankf. a. O. 1683. 2. דרך חכמה
 Frankf. a. M. 1714. 2. האחד עולם
 Fürth. 1672. 4. זהב שיבה
 Wandsbeck 1730. 2. זרע ברוך
 Frankf. a. O. 1772. 2. זגורת שמואל
 Sulzbach 1729. 2. חדושי הלכות מהר"ם איש
 Metz 1765. 4. חדושי רשב"א על מס' כתובות
- חדושים עם שו"ת מה"רם א"ש
 Sulzbach 1691. 4. חובת הלבבות
 Prag 1792. 4. חות יאיר
 Brünn 1764. 4. חק יעקב
 Dyhernfurt 1790. 2. טור אורח חיים
 (def.). טור אורח חיים
 Dyhernfurt 1781. 2. טור יורה דעה
 s. l. et a. טור יורה דעה
 Wien 1798. 2. טור יורה דעה
 Sulzbach 1799. 4. יערות דבש ח"א
 Karlsruhe 1782. 4. יערות דבש ח"ב
 Amsterdam 1701. 4. יש נוחלין
 Fürth 1742. 2. כל בו
 Novy Dwahr 1743. 4. כלילת יופי
 Hamburg 1728. 2. כרם שלמה
 Zollkiew 1800. 2. כרתי ופלתי
 def. Wien 1792. 4. כתית למאור עם שמן למאור
- מאיר עיני חכמים מהר"ם מלובלין
 Ofen 1832. 4. מאמר אסתר
 Wien 1810. 8. מבוא אל מקראי קדש
 Prag 1792. 2. מהר"ם ברבי
- Brünn 1796. 2. מהר"ש
 Fürth 1775. 2. מהר"ש
 Wien 1807—8. 2. מחצית השקל
 מלכים אונד באור
 ישעיה ח"א
 Wien 1806. 8. ירמיה ח"א
 יחזקל דברי הימים מיט איבערזעצונג אונד
 Wien 1806—1807 8. יחזקאל באור
- 2 vol. Prag 1806. 8. תרי עשר ח"אוח"ב
 Sulzbach 1790. 2. מנורת המאור
 Fürth 1741. 2. מנחת כהן
 Prag 1788. 4. מנחת כהן
 Brünn 1786. 4. מסכת מכות להר"א ש"ז
 Fürth 1727. 4. מעשה חיוא
 Amsterdam 1767. 4. מרגניתא שפירא
 Fürth 1781. 2. משנה דר' עקיבא
 Lemberg 1711. 2. משנה תורה חלק א"ד
 משניות נזיקין, זרעים, קדשים, טהרות
 Wien 1793. 8. משניות
- סדר מועה וס' נשים עם פי'
 Wien 1817—1820. 8. מלא כף נחת
 Prag 1776. 2. נודע ביהודה
 Konstant. 1731. 2. נחלה ליהושוע
 Fürth 1705. 2. נפתלי שבע רצון
 Brünn 1791. 8. ספר הברית חלק שני
 Prag 1792. 2. ספר המזרחי
 df. עוללות אפ"ים
 עומק הלכה כתב יד ענין עברונות וסדר
 משטרי כוכבים וצבאי השמים
 Fürth 1776. 4. עטרת אלי
 df. Basel עיר גבורים
 Amsterdam 1717. 2. עיר דוד
 Dyhernfurt 1790. 4. עיר מקלט
 Prag 1791. 2. עמודי שמים
 Karlsruhe 1747. 2. עץ יוסף
 פירוש הרא"ש והראב"ד ז"ל על משניות
 Prag 1731. 2. תמיד, קינים וכו'
2. פני יצחק (חדושים)
 Sulzbach 1786. 2. פרדס דוד
 Zolkiew 1799. 4. פרשת דרכים
 Frankf. a. O. 1696. 4. צפנת פענח חדש
 Brünn 1788. 2. קדושת ישראל
 Konstantinop. 1627. 2. קול בן לוי

- קיצור שני לוחות הברית מהדורא בתרא
Berlin 1715. 4.
- קנה חכמה Frankf. a. O. 1682. 2.
- קרבן אשם Sulzbach 1767. 2.
- ראשית חכמה Fürth 1763. 4.
- שבתא דרגלא Fürth 1793. 4.
- שיחת חולין Frankf. a. O. 1779. 4.
- ש"ע יורה דעה Amsterdam 1769. 8.
- שלשה קמצים Prag 1859. 8.
- שב אהרון Zolkiew 1755. 2.
- שמן רקח Prag 1802. 2.
- ש"ת חינוך בית יהודה Frankf. a. M. 1708. 4.
- שו"ת יד אליהו Amsterdam 1712. 2.
- שו"ת יעלת חן Prag 1793. 2.
- שו"ת יריעות האהל ח"א s. l. 1797. 2.
- שו"ת שאגת אריה Brünn 1797. 2.
- שערי ציון Wien 1812. 8.
- שפתי ישנים (def.)
- שפתי רננות Berlin 1773. 4.
- תלמוד בבלי Wien 1790. 2.
- תפארת הגרשוני Frankf. a. M. 1699. 4.
- תפתה ערוך וספר עדן ערוך Metz 1777. 4.
- תשובה מאהבה Prag 1809. 2.
- Löwy Albert dr., Wien.** Saját: Die Echtheit der moabitischen Inschrift im Louvre. Wien 1903.
- Luzzatto Leone, rabbi, Venedig.** Saját: Norme Suntuarie risguardanti gli Ebrei 27 febbrajo 1697 [Archivio Veneto XXXIII]
- Magy. kir. vallás -és közostatásügyi Minlsterium:** Magyarország Közoktatásügye 1902. évbén. Budapest 1902.
- Mises J. H., Wien.** Saját: ספר בן זיק. Wien 1904.
- Philipson David, rabbi, Cincinnati.** Saját: Relation between Rabbi and congregation [Year-Book-ból].
- Porges N. dr., rabbi, Leipzig.** Saját: Der hebräische Index expurgatorius. Berlin 1903. [Berliner-Festschr-ból].
- Posnánski Samuel dr., rabbi, Warschau.** Saját: Arabischer Commentar zum Buche Josua von Abû Zakarjâ Jahjâ [B. Jehûda] ibn Bal'âm. Frankfurt a. M. 1903. Saját: Schechter's Saadyana, Frankfurt a. M. 1904. Fragments de Menahem bar Helbo. Warschau 1904.
- Rabbiner-Semlnar, Berlin.** Saját Értesítőjét 1902/3 tudományos meléklettel: Dr. D. Hoffmann: Die wichtigsten Instanzen gegen die Graf-Wellhausensche Hypothese. Berlin 1904.
- Ritter B. dr., förabbi, Rotterdam.** Cohen S. J., שרשי אמונה of Gronden des Geloofs. Amsterdam 1816. Feigenbaum J. שערי תורה I. Warschau 1902.
- Rosenau W. dr., rabbi, Baltimore.** Saját: History of Congregation Oheb Shalom Baltimore. Baltimore 1903.
- Rosenzweig Ad. dr., rabbi, Berlin.** Saját: Rede bei . . . L. Zunz hundertjähr. Geburtstage. Berlin 1894. Saját: Kohelet's Welt- und Lebensanschauung. Berlin 1903.
- Salfeld S. Dr., Gr.-Rabbiner, Mainz.** Saját: Bilder aus d. Vergangenheit der jüd. Gemeinde Mainz. Die israelitische Bevölkerung der deutschen Städte. Kiel 1894—96. Zwei Mainzer Urkunden [K. I.] Berlin 1903.
- Salvendi Ad. dr., rabbi, Dürkheim a. d. Haardt.** Die Allgem. isr Allianz. Bericht des Central-Comités üb. d. erst. 25 Jahre 1860—1885. 2. deutsche Ausgabe. Berlin 1885.

- Lemberg 1899. 4.
 Paks 1900. 8.
 Jeru- zsálem 1902. 8.
 Jeru- zsálem 1903. 8.
 Jeru- zsálem 1902. 4.
 Lemberg 1904. 4.
 Jeru- zsálem 1896. 8.
 Lemberg 1898. 8.
 Paks s. a. 8.
 Wilna 1891. 8.
 New-York 1897. 8.
 M. Sziget 1903. 8.
 Drohobycz 1897. 8.
 Pietrokow 1886. 8.
 Jeru- zsálem 1900. 12.
 Schorstein Nahum dr., rabbi, Misslitz. Saját: D. Commentar des Karäers Jepheth ben Ali zum Buche Ruth. Berlin 1903.
 Sèminaire Israélite Parls. Rapport Moral et Financier etc. Paris 1903 [Melléklet: Lévi Isr., Histoire des Juifs de France 1-re partie].
 Société des Études Juives Paris: Revue des Etudes Juives 1903—4.
 Stadtbibliothek Frankfurt a M. Saját: Bekanntmachungen, 1903.
 Städt, Gymnaslum, Patschkau. Sa- ját Értesítőjét 1900.
 Urbach Henrik dr., Budapest. Saját diss.: Comm. Maim. in Misch- nam ad Tract Sabbath cap. XIII—XVIII. Budapest 1904.
 Vadász Ede, Budapest. Ballagi Géza, Az 1848. XX. törvényczikk. Bu- dapest 1903.
 Bárány G., Az ember és világa. Kolozsvár 1903.
 Buchböck G., Az Jon elmélet. Bu- dapest 1903.
 Buday Dezső, A házasság társa- dalmi védelme. Budapest 1902.
 Burger P., Védekezzünk az iszákos- ság ellen. Debreczen 1903.
 Hegedüs St., Analecta nova ad historiam renascentium in Hun- garia litterarum spectantia . . . ab E. Abel. . . Budapest 1903.
 Hirsch J., Predigten. Prag 1903.
 Kunfalvi R., Középiskolai oktatás az Egyesült Államokban. Zala- egerszeg 1903.
 Lengyel B., A chemia néh. fonto- sabb fogalmáról és törvényéről. Budapest 1903.
 Mahler E., Babilon és a Biblia. Budapest 1903.
 Márton Jenő, Hero és Leander. Po- zsony 1903.
 Monumenta Hungariae Historica 31., 36., 37. köt.
 N. Szabó Sándor, Hivat. jelentés a IX. Alkoholizmus elleni kon- gresszusról. 1903.
 Németh Béla, Szigetvár története. Pécs 1903.
 Péter M., Adatok a gálszécsi ev. ref. egyház történetéhez. S. A. Ujhely 1903.
 Régi Magyar Könyvtár XX. XXI.
 Rubinyi M., Két tanulmány. Buda- pest 1903.
 Taschen-Kalender 1902—3. Bdapest.
 Der Trappist. Pest 1862.
 Vargha Dezső, A munkásember Krisztus előtt és Kr. után. Eszter- gom 1903.
 Vass B., Emlékbeszédek. Buda- pest s. a.
 Vogul népköltési gyűjtemény. 1. köt.

- | | |
|---|---|
| <p>Venetianer L. dr., rabbi, Ujpest.
Biblia Hebraica. Berolini 1699.</p> <p>Biblia Hebraica ed. J. H. Michaelis.,
Halle.</p> <p>Biblia Universa Lipsiae 1657.</p> <p>Saját: Buch d. Grade von Schem-
tob b. Joseph Ibn Falaquera. Ber-</p> | <p>lin 1894. סדר ההערכה Mantua
[1786].</p> <p>Voorsanger dr. Saját: The Sabbath
Commission [Year Book-ból].</p> <p>Wiesner H. Dr., rabbi, Bezdán.
Gottlieb Saphir זקונים בן-je [Auto-
graph.]</p> |
|---|---|

D.

A vásárolt könyvek lajstroma.

- Abbot E. A.**, From letter to Spirit. London 1903. 8
- Abir Amiell.** Messiás avagy Érték a zsidó emancipációról. Buda 1861.
- Acher M.**, Achad ha-am, Berlin 1903. 8.
- Ackord, Elias**, Die Juden u. d. nothwendige Reformation in der Republik Polen. Warschau 1786. 8.
- Alte Orient V.**
- Andresen K. G.**, Sprachgebrauch im Deutschen. 9. Auflage. Lpzg. 1903.
- Archiv für Papyrusforschung II.** 1.
- Auszug aller europäischen Zeitungen** Nr. 77—149, 1790. Göttingen 1791. 8.
- Bacher W.**, Agada d. Tannaiten Bd. I. 2. Strassburg 1903. 8.
- Back S.**, Elischa-Acher, Frf. a. M. 1891.
- Bacumker u. Hartling**, Beiträge zur Geschich. d. Philos. d. Mittelalters. I. 1; III. 1., 3., 5., 6.; IV. 1., 2., 3, 5.
- Bamberger S.**, Schöpfungsurkunde d. Midrasch I. Mainz 1903.
- Baneth H.**, Des Samaritaners Marqah . . . Abhandlung. Berlin 1888.
- Bauer L.**, Volksleben im Lande d. Bibel. Leipzig. 1903. 8.
- Baumgarten E.**, Juden in Steiermark. Wien 1903. 8.
- Begley W.**, Biblia Cabalistica. London 1903.
- Bernheim E.**, Lehrbuch d. historischen Methode, 3. u. 4. Aufl. Lpzg. 1903. 8.
- Bernstein A.**, Vögele der Maggid. 4. Aufl. Leipzig 1878.
- Bezold C.**, Bab. assyr. Keilinschriften und A. T. Tübingen u. Leipzig 1904.
- A Biblia és a Tudomány.** Budapest 1896—1903. 4.
- Biedenkamp G.**, Babylonien und Indogermanien. Berlin 1903.
- Biedermann O.**, Methode d Ausleg und Kritik der bibl. Schriften in Spinozas theol. polit. Tractat etc. Erlangen 1903.
- Bischoff E.**, Die Kabbalah, Leipzig 1903. 8.
- Blass F.**, (Barnabas) Brief an die Hebräer. Halle a S. 1903.
- Blass F.**, Wissenschaft und Sophistik. Berlin 1904. 8.
- Bohn F.**, D. Sabbat im A. T. etc. Gütersloh 1903.
- Boletin de la Real Academia XV.** Madrid 1889. 8.
- Bousset W.**, Volksfrömmigkeit und Schrifgelehrtentum. Berlin 1903. 8.
- Brockelmann C.**, Geschichte der arabischen Litteratur. II. Band. Berlin 1902.
- Buber M.**, Jüdische Künstler. Berlin 1903. 4.
- Buchner K. J.**, Jahrbuch für Israeliten 5625. Leipzig 1864. 8.
- Cheyne P. K.**, Critica Biblica I.—V. London 1903—1904.

- Conder C. R.**, The first Bible. Edinburgh u. London 1903.
- Cowley A.**, Catalogue of Hebrew Mss. 4.
- Csire István**, Gyászkoszorú Böhm Dávid koporsójára. Kaposvár s. a. 8.
- Dahle L.**, Ursprung d. h. Schrift Leipzig 1904.
- Dahler J. G.**, Animadversiones in Proverb. Salom. Argentoratum 1785.
- Dalches S.**, Altbabyl. Rechtsurkunden. Leipzig 1903.
- Dalman G.**, Zinzendorf u. Lieberkühn. Leipzig 1903.
- Darmsteter J.**, Les Prophètes d'Israël. Paris 1895.
- Davidson A. B.**, O. T. Prophecy. Edinburgh 1903.
- Delitzsch F.**, Jüdisches Handwerkerleben z. Z. Jesu. 2. Aufl. Erlangen 1875. 8
- Delitzsch Fr.**, Babel und Bibel. Ein Rückblick u. Ausblick. Stuttgart 1904.
- Delitzsch F.**, Im Lande d. Paradieses. Stuttgart 1903.
- Dereser-Scholz**, Jesaias. 3. Auflage. Frankfurt a. M. 1837. 8.
- Dobschütz E. v.**, Probleme. Leipzig 1904.
- Durlacher E.**, Rituel etc. Paris 1876.
- Ebstein W.**, D. Medizin im N. T und im Talm. Stuttgart 1903.
- Engelkemper W.**, D. religionsphil. Lehre Saadja Gaons über d. heil. Schrift. Münster 1903.
- Errera L.**, Les Juifs Russes. Bruxelles 1903.
- Évkönyv.** Kiadja J. M. J. T. 1904.
- Faerber R.**, König Salomon u. d. Tradition Th. I. Wien 1902.
- Fassel H. B.**, 2 gottesd. Vorträge Wien 1838. 8.
- Fels N. L.**, Wegweiser der Juden zur christl. Rel. Itzehoe 1716. 8.
- Fiebig P.**, Altjüdische Gleichnisse u. d. Gleichn. Jesu. Tübingen u. Leipzig 1904.
- Fiebig P.**, Talmud und Theologie. Tübingen u. Leipzig 1903.
- Fischer J.**, D. chronol. Fragen in Esra-Nehemia, Freiburg i. B. 1903.
- Förster G.**, D. mosaische Strafrecht in seiner gesch. Entwicklung. Leipzig 1904.
- Fossey C.**, Magie Assyrienne. Paris 1902.
- Franco M.**, Histoire des Isr. de l'emp. Ottoman. Paris 1897.
- Frankfurter M.**, Maimunis Komm. zu Kethuboth III.—V. Berlin 1903.
- Frankfurter S.**, Maimunis Komm. zu Kethuboth I. u. II. Berlin 1903.
- Friedländer M.**, Genealog. Studien z. A. T. I. Berlin 1903,
- Friedländer M.**, Geschichte d. jüd. Apologetik. Zürich 1903.
- Friedländer M.**, Griech. Philosophie im A. T. Berlin 1904.
- Freudenthal J.**, Spinoza I. Das Leben Spinozas. Stuttgart 1904. 8.
- Fries S. A.**, D. Gesetzesschrift d. Königs Josia. Leipzig 1903.
- Fritzsche O. F.**, Libri Apocryphi V. T. Leipzig 1871.
- Gaster M.**, Hebrew Illuminated Bibles. London 1901.
- Ginsburger M.**, Pseudo-Jonathan. Berlin 1903.
- Goldstein H.**, Schulgram. d. hebr. Spr. Breslau 1898. 8.
- Gollancz H.**, Clavicula Salamonis. Frf. und London 1903.
- Graham W.**, Angels and Devils and Man. London 1904.

- Guthe-Batten, Ezra and Nehemiah in Hebrew. Leipzig 1901.
- Gymnasial-Bibliothek 37. Gütersloh 1904.
- Halevy J., Tě'ezâza Sanbat. Texte éthiopiens. Paris 1903.
- Harkavy A., Studien u. Mittheilungen VIII.
- Harnack A., Reden u. Aufsätze. Gießen 1904.
- Heine G., Synonymik d. N. T. Griechisch. Leipzig 1898.
- Heinrici C. F. G., Leipziger Papyrusfragmente d. Psalmen. Leipzig 1903.
- Heinsius Th., Relig. u. polit. Zeitbegriffe. Berlin 1846.
- Hennecke E., Neutest. Apokryphen Tübingen u. Leipzig 1903.
- Henry V., Magie dans l'Inde antique. Paris 1904.
- Herkenne H., D. Briefe zu Beginn des zweiten Makkabäerbuches. Freib. i. B. 1904.
- Herzberg J., Geschichte der Juden in Bromberg. Frankfurt a. M. 1903.
- Hochmuth Abr., Templom felavatási beszéd. Veszprém 1865. 8.
- Höck Adelb., Herodot u. sein Geschichtswerk. Gütersloh 1904.
- Hoffmann D., D. wichtigsten Instanzen gegen d. Graf Welhausen'sche Hypothese. Berlin 1904.
- Honigmann, Das Grab in Sabionetta Leipzig 1872. 8.
- Hora E., Hebr. Bauweise im A. T. Karlsbad 1903.
- Jahrbuch der jüdisch-literarischen Gesellschaft 1903 — 5664. Frankf. a. M. 1903.
- Jastrow M. jr. Religion Babyl. und Assyrl. 2—5. Liefg. Gießen 1903—4.
- Jellinek A., Jüd. Stamm in nichtjüd. Sprichwörtern I. III. Wien 1885 6.
- Jellinek A., Lichtstrahlen. Wien 1891.
- Jeremias A., Das Alte Testament im Lichte d. alten Orients. Leipzig 1904.
- Johnson F., Dictionary Persian, Arabic and English. London 1852. 4.
- Jong M. de, Jeschuah, der klassische jüdische Mann. Berlin 1904.
- D'Israeli B., Geist des Judenthums.
- Israelsohn J., Sam. ben Chofni libri Genesis versio Arabica c. comm. Petersburg 1886.
- Jewish Encyclopedia IV. V.
- Jüd. Kalenderserie 120 darab. 1794/5—1897/8.
- Jüdische Statistik. Berlin 1903.
- Jüdischer Volkskalender II. Brünn 1903.
- Kaindl F. R., Die Volkskunde. Lpzg. u. Wien 1903.
- Kalender für Israeliten 1903/4.
- Kauffmann F., Neulichtbeobachtung etc. Frf. a. M. 1903.
- Kautsch E., Bibelwissenschaft und Religionsunterricht. Halle a. S. 1903.
- Kennedy J., The Note-Line in the Hebrew Scriptures. Edingburgh 1903.
- Kisch Jos., Des Tages Weihe Hymne zur 70-j. Geburtsfeier d. Z. Frankel. Prag 1871. 8.
- Kley J., Die Pentateuchfrage. Münster i. W. 1903.
- Kohler J. u. Peiser E. F., Hammurabi's Gesetz. I. Leipzig 1904.
- Kohn Sám., Hogyan fogadjuk és hogyan háláljuk meg az egyenjogúsítást? Pest 1868. 8.
- Kohut A., Aruch completum Tom. V.

- Kohut S.**, Abner és Batthány. Emlékbeszéd. Székesfehérvár 1870. 8.
- Kohut S.**, Az új korszak. Zsinag. beszéd az egyenjogúsításra. Pest 1868. 8.
- König E.**, Altt. Kritik u. Offenbarungsglaube, Gr. Lichterfelde. Berlin 1904.
- König E.**, D. Babel-Bibel-Frage. Gr. Lichterfelde. Berlin 1904.
- König E.**, Glaubwürdigkeitsspuren d. T. A. Gr. Lichterfelde b. Berl. 1903.
- Kornfeld H.**, Verbrechen u. Geistesstörung im Lichte d. altt. Tradition. Halle a. S. 1904.
- Kuttner B.**, Jüdische Sagen und Legenden. III. Bd. Frankf. a. M. 1904.
- L. S.**, Religiöse Ethik d. A. und N. T. Berlin 1903.
- Lagrange M. J.**, Études sur les Religions sémitiques. Paris 1903.
- Landauer S.**, Themistii in libros Aristotelis de caelo paraphrasis hebraice et latine. Berlin 1902.
- Lauterbach J. Z.**, Saadja Alfajjúmi's arabische Psalmenübersetzung u. Comm. (Ps. 107—124) Berlin 1903.
- Lehmann E.**, Gesammelte Schriften Berlin 1899.
- Leibnitz** Hauptschriften Lpzg. 1904.
- Levi J.**, Hebrew Text of Ecclesiasticus. Leiden 1904.
- Lidzbarski M.**, Ephemeris II. 1.
- Liebe G.**, Das Judentum. Leipzig 1903.
- Löw L.**, Jezsásjas korunk tanítója V. Ferdinand születésnapján. Budán 1845. 8.
- Löwenstein L.**, Beiträge z. Geschichte d. Juden in Deutschland. I. II. Frankf. a. M. 1895—1898.
- Löwenstein L.**, Gesch. der Juden. Mainz 1904.
- Löwinger H.**, Pressburger Ghetto-bilder. Mainz 1900.
- Löwy Jos.**, Unserer Chewra Kadischa aus Anlass d. Jahresfestes. Gr. Ganizsa 1879. 8.
- Maignial M.**, Question Juive en France en 1789. Paris 1903.
- Mandl B.**, D. jüd. Schulwesen in Ungarn unter Kaiser Josef II. Frankfurt a. M. 1903.
- Margel**, Deutsch-hebr. Wörterbuch Heft 1. 4.
- Meisel Dr. W. A.**, Die Brunnen Isak's. Pest 1867. 8.
- Mendelssohn's** philos. Schriften Bd. I. Troppau 1784. 8.
- Mendelssohn's** kurze Abhdlg. von der Unsterbl. d. Seele. Berlin u. Stettin 1787. 8.
- Mendelssohn's** Bart. Berlin 1787. 8.
- Michel K.**, Gebet und Bild etc. Leipzig 1902.
- Miketta K.**, Pharao d. Auszuges. Freiburg i. B. 1903.
- Mommert C.**, Topographie d. alten Jerusalem I. II. Leipzig (s. a. 1903)
- Mortara M.**, Catalogo etc. Livorno 1878.
- Müller W.**, Beiträge z. Geschichte d. mähr. Judenschaft. Olmütz 1903.
- Münster S.**, Dictionarium Trilingue. Basel 1530.
- Münz J.**, Moses ben Maimon. Mainz 1902.
- Nagl J. W.**, Geogr. Namenkunde. Leipzig und Wien.
- Nathanael** XIX.
- Neteler B.**, D. Bücher Samuel. Münster i. W. 1903.
- Nöldeke Th.**, Beiträge zur semit. Sprachwissenschaft. Strassburg 1904.

- Oppert J.**, Tharshish u. Ophir. Berlin 1903.
- Orelli C. von**, D. Prophet Jesaia. 3. Aufl. München 1904.
- Overbeck F.**, Christlichkeit d. Theologie². Leipzig 1903.
- Palaestina**. Jahrgang I.
- Pappenheim B. u. Rabinowitsch S.**, Z. Lage d. jüd. Bevölkerung in Galizien. Frf. a. M. 1903.
- Peiser F. E.** Habakuk. Berlin 1903.
- Pesther Isr.** Deputirten Versamlg. 1861. Frankf. a. M. 1862. 8.
- Pfaff C. R.**, Traumleben. Leipzig 1868.
- Philippson A.**, Das Mittelmeergebiet. Leipzig 1904.
- Prot. Realencyclopädie³ XIII. XIV.**
- Psaumes de David et Cantique.** Paris 1872.
- Rabbinische Gutachten** üb d Statuten und Beschlüsse d. ung. isr. Congresses. Pest 1869. 8.
- Rabinowitsch Sara**, Organisation d. jüd. Proletariats in Russland. Karlsruhe 1903.
- Reischle M.**, Theologie u. Religionsgeschichte. Tübing. Leipzig 1904.
- Reitzenstein R.**, Poimandres. Lpzg. 1904.
- Reland H.**, Antiq Hebr. Utrecht 1717.
- Revue Sémitique** 1902, 1903.
- Rossi J. B. de**, De Typogr. Hebraeo-Ferrarensi ed. altera. Erlangen 1781. 8.
- Roumanie et les Juifs** par Verax. Bucarest 1903.
- Rülf J.**, Metaphysik III.—V. Band. Leipzig 1903.
- Sabatier A.**, Religions d'autorité. Paris 1904.
- „Scheker bleibt Scheker.“** Der Auf- u. Widerruf des Rabbiners zu Kobersdorf Pest s. a. 12.
- Scheve G.**, Phrenologische Bilder. Leipzig 1851. 8.
- Schmitt E. H.**, Die Gnosis. I. Band. Leipzig 1903.
- Scholz P.**, Götzendienst u. Zauberesen bei den alten Hebräern. Regensburg 1877.
- Schultess Fr.**, Lexicon Syropalaestinum. Berlin 1903.
- Schultze V.**, Codex Waldecensis. München 1904.
- Schultze M.**, Persische Sprache. Wien 1863.
- Schurtz H.**, Völkerkunde. Leipzig. Wien 1903.
- Sepp J. N.**, Orient u. Occident. Berlin 1903.
- Silbermann S.**, D. Targum zu Ezechiel. Strassburg i. E. 1902.
- Skreinka L.**, Rede bei d. Todtenfeier A. Chorins. Arad 1844. 8.
- Slouschz N.**, Renaissance de la Litter Hebr. Paris 1903.
- Sonnenschein.** Predigt z. Namensfeste S. M. Franz Jos. I. Neusatz 1855. 8.
- Spiegelberg W.**, Gesch. d. aegyptischen Kunst. Leipzig 1903.
- Spinner S.**, Stand der Cultur bei d. Juden in Polen I. Frf. a. M. 1903.
- Staatsanzeigen** v August Ludwig Schlözer. XV. Bd. Heft 57—60. 1790. Göttingen 1791. 8.
- Statuten** bezügl. der in den konfessionellen Kongress d. ung. u. siebenb. Juden zu entsend. Abgeordneten. Pest 1868. 8.
- Steckelmacher M.**, Princip d. Ethik. Mainz 1903.
- Steinhardt Jakob**, Beszéd a türelmi adó eltörlése miatt. Arad 1846. 8.

- Stern M., Osianders Schrift über die Blutbeschuldigung. Berlin 1903.
- Strack H. L., D. Sprüche Jesus, des Sohnes Sirachs. Leipzig 1903. (5 pld.)
- Tauber S., D. Worte des Dankes. Pressburg 1862 8.
- Theoi. Jahreshericht XXIII. 1903.
- Thirtle, Th. Titles of the Psalms New-York 1904.
- Told, Die Judenmassacres in Kischinew. Berlin 1903.
- Tymoleon: Non possumus. Wien s. a. 12.
- Unger J., Festpredigt. Iglau 1862. 8.
- Varnhagen v. Ense, Biographische Portraits. Leipzig 1871.
- Vierteljahrsschrift f. Bibelkunde etc. 1903.
- Voli Christ. Dr., Armenrecht der Juden. Wetzlar 1787.
- Völter D., Aegyten und die Bibel Leiden 1903.
- Weinberg M., D. hebr. Druckereien in Sulzbach (1669—1851). Frankf., a. M. 1904.
- Wiener S., Bibliographie der Oster-Haggadah 1500—1900. Petersburg 1902.
- Willamowitz-Möllendorff M., Timotheos die Perser. Leipzig 1903.
- Winkler H., Keilinschriftliches Textbuch z. A. T. 2. Aufl. Leipzig 1903.
- Wolf Ph., Sâdi's Rosengarten. Stuttgart. 1841.
- Wolff M., Mûsâ Maimûni's Acht Capitel. Leiden 1903.²
- Zahn Th., Athanasius u. d. Bibelkanon. Erlangen u. Leipzig 1901.
- Zeller E., Philosophie d. Griechen III. 2. Leipzig 1903. 4 Auflage.
- Zeitschrift für d. A. T. W. 1904.
- Zimmern H., Keilinschriften u. Bibel. Berlin 1903.
- אברהם מאפו Warschau 1900.
- אהבת ציון וירושלים ה"ב Wilna 1902.
- אזה למושב Krakau 1903. 8.
- אורחת צדיקים Frankf. a. M. 1742.
- אהות מרעים Prag 1825. 8.
- בית יעקב Ofen 1832. 8.
- בית ספר עברי א' Warschau 1903.
- גן נעול על פ' נג' בישעיה הנביא London 1856. 8.
- דרך מסילה יהושוע שופטים שמואל Fürth 1842. 8.
- דיא געשיכטע דער יהודים א'ג' Fürth 1821—25. 8.
- דברים ערבים Munkács 1903.
- האוצר חוברת כ"ה-כ"ז Warschau 1903 8.
- הגהות ה"ג Frankf. a. M. 1902.
- היהודי הנצחי.. קורות שבטי ישראל.. Lemberg 1868. 8.
- הליכות עולם Ungvár 1866. 8.
- המגיד שנת י"א Lyck 1865—66. 2.
- זבד המליצה Frankf. a. M. 1760. 8.
- זכר רב Prag 1868. 8.
- חק יעקב Dessau 1696. 4.
- יד יצחק Ér-Mihályfalva s. a.
- יוסיפון ושארית ישראל Amsterdam 1743.
- ינחנו Warschau 1900.
- יסדי הדת Breslau 1844. 8.
- יסודי הלשון Wien 1813. 8.
- יסודי התורה מלאכת ר' שד"ל Warschau 1899.
- קאפל טהעבן Wilna 1861.
- כל אנדות ישראל א' ב' Warschau 1902.
- כל בו לפורים Lemberg 1855. 8.
- לוח אחיאסף Warschau 1903.
- לוחות זכרון Krakau 1904. 8.
- לקט מדרשים Jerusalem 1903.
- לקסיקון פסידונימים Berditschew 1904.
- מאמר גאולת מצרים ומצות תפלין Breslau 1735. 8.
- מבוא התלמוד עם הערה בחל' המדידה Wilna 1894.

- London 1714. 4. מטה דן וכוזרי ח"ב
 Lemberg 1859. 12. מטעי קדם
 Munkács 1903. משה עד משה
 Amsterdam s. a. מנהגים
 Prag 1830. 2. מסכת ביצה
 Krakau 1878. 8. מסכת פורים
 Lemberg 1860. משא גיא הזיון
 Berlin 1784. 8. סדור עם סי' ויעתר יצחק
 סדור תפלה . . בהוצאות הישראלים
 Budapest 1903. הקראים במצרים א' ב'
 סדר הגדה על פסח זכרון יציאת מצרים
 Ofen 1852. 8.
 Amsterdam 1604. 8. סדר ארבע תעניות
 Leipzig 1901. עזרא הסופר
 Lemberg 1859. 12. עמל ותרצה
 Krakau 1903. 8. ענף עץ אבות
 Pozsony 1903. עשרה כלי כסף ח"ב
 s. I 1760. 8. צאינה וראינה
 Warschau 1898. רבנו משה בן מימון
 Wien 1865. 8. רות . . מליצה
 Pesaro 1514. רמב"ן על התורה
 St. Petersburg. 1885. 8. שבט לנו כסילים
 Leipzig שירי ישורון ע"פ לורד בירון
 1890. 8.
 Brünn 1880. 8. שירי תהלה
 Riga 1902. שפה חיה א' ב'
 Wien 1879. 8. שפתי מרדכי
 Lemberg 1860. 12. תולדות הרמב"ן
 Munkács 1903. תולדות יצחק
 Warschau 1899. תולדות עם ישראל איג'
 Pieterkowitz 1904. תולדות רבינו מנחם עזריה מפאנו
 Warschau 1899. תולדות שלמה מימון
 תוצאות חיים והוא קציר מס' ראשית
 Zolkiew 1807. 8. חכמה הקצר
 ed. Salomon. Berlin I, III–VII. 1844. 4. תלמוד בבלי עם כל המפרשים
 10 péld. תלמוד בבלי ב"מ
 3 péld. תלמוד בבלי יבמות
 תפלת ישורון עם תרגום אשכנזי ע"כ סו"מ
 Wien 1832. 8.
 Amsterdam 1679. תיניך בלשון אשכנז
 Gitomir עם פי מדעי ס' בראשית
 1903.
- Gitomir עם פי מדעי ס' תהלים ח"ר
 1903.
- Magyar könyvtár.
- Acsády Ign. A magyar birodalom története.
 Arany László, Magyar népmese-gyűjtemény. 3. kiad. [Olcsó köt.] Budapest 1904.
 Bryce J., A római szent birodalom. Fordította Balogh Ármin. Budapest 1903.
 Csengeri, Aeschylus tragédiái. Budapest 1903.
 Eötvös Károly, Munkái IX. k. A nazarénusok. X.–XII. k. A nagy per. Budapest 1904.
 Ferenczi Z., Bárány Eötvös József. Budapest 1904.
 Friedjung: Harcz a német hegemóniáért. II. k. Budapest 1903.
 Fromentin Jenő, Domokos. Regény. [Olcsó kt.] Budapest 1904.
 Gobineau, A renaissance I. II.
 Katona József, Bánk bán. [Olcsó kt.]
 Katona L., A Gesta Romanorumból. [Magyar könyvtár 318–19].
 Klasszikus Regénytár: 1. k. Balzac: Goriot apó. Grandes Eugénia.
 2. k. Daudet: Numa Roumestan. Tartarin.
 3. k. Dickens: Twist Olivér.
 4. k. Dosztojevskij: Bűn és hűnhődés.
 5. k. Meyer Korcz. Fr.: Jenatsch György etc. Budapest 1904.
 Legouvé Ernő, Az olvasás művészete. [Olcsó kt.] Budapest 1904.
 Le Play, A munkás viszonyok reformja. Budapest 1903.
 Magyar Remekírók: 2. k. Pázmány Péter.
 4. k. Kurucz költészet.
 10. k. Kisfaludy S. I.

16 k. Gr. Széchenyi Istv. I.
25.—26. k. Vörösmarty IV. V.

28. k. Arany János III.

38. k. Tompa M. II.

48. k. Szigligeti E. színművei II.

Molière, Kénytelen házasság. [Olcsó
kt.] Budapest 1904.

Művészeti könyvtár, szerk. K. Lip-
pich E.,

Éber L., Donatello.

Meller S., Michel Angelo.

Divald K., Budapest művészete.
Budapest 1903.

Nagy Képes Világtörténet, Szerkeszti

Marczali H. XI. 2. r. A legújabb
kor, írta Marczali H.

Pázmány P., Összes Munkái. VI.
Prédikációk I. r. Budapest 1903.

Péterfy J., Összegyűjtött Munkái
III. Budapest 1903.

Schwegler-Mitrovics. A bölcsészet
története. [Fil. Irók, Tára XIX.]
Budapest 1904.

Sebestyén Gy. D., A magyar honfog-
lalás mondái. Budapest 1904.

Shakespeare, János király, ford.
Arany János. [Olcsó kt.] Budapest
1904.

Széchenyi István gróf Naplói. Össze-
állította Zichy A. Budapest 1884.

Tóth B., Magyar Anekdotalak VI.
k. Budapest 1903.



OR - ZSE
Könyvtára

